

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу
технологій

Нормативні акти
з питань охорони прав інтелектуальної
власності та трансферу технологій

Частина 5. Відкрита наука та інтелектуальна власність

2024 рік

Нормативні акти з питань охорони інтелектуальної власності та трансферу технологій. Частина 5. Відкрита наука та інтелектуальна власність / Ю.М. Капіца, І.І. Хоменко (упорядкування). Київ: Центр досліджень інтелектуальної власності та трансферу технологій НАН України, 2024. 54 с.

Збірник містить акти Національної академії наук України з питань відкритої науки та використання в умовах відкритої науки наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, метаданих; використання ліцензій відкритого доступу, укладання ліцензійних договорів на використання творів на умовах відкритого доступу.

ЗМІСТ

Концепція реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024– 2030 роки, затверджена постановою Президії НАН України від 29.11.2023 № 400	4
Положення про відкриту науку в НАН України, затверджене розпорядженням НАН України від 12.06.2024 № 350	14
Розпорядження НАН України “Про внесення змін до Положення про використання об’єктів права інтелектуальної власності в НАН України щодо застосування ліцензій відкритого доступу“ від 13.06.2024 № 352	31
Примірна форма ліцензійного договору на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 1)	36
Примірна форма електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 2)	39
Правила щодо зазначення ліцензій Creative Commons та знака авторського права (додаток 3)	46
Рекомендації з зазначення ліцензій Creative Commons у ліцензійному договорі на використання твору на умовах відкритого доступу та електронному ліцензійному договорі приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 4)	48
Рекомендації з використання користувачами копій наукових публікацій, які опубліковано або до яких забезпечено інтерактивне надання доступу на умовах ліцензій Creative Commons (додаток 5)	49
Рекомендації щодо порядку укладання електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 6)	54

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

ПОСТАНОВА

29.11.2023

м. Київ

№ 400

Про проєкт Концепції реалізації
європейських принципів
відкритої науки в НАН України
на 2024–2030 роки

Заслухавши та обговоривши доповідь академіка-секретаря Відділення інформатики НАН України академіка НАН України О.М.Хіміча про проєкт Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України (далі – Концепція) на 2024–2030 рр., Президія НАН України відзначає, що основною метою впровадження відкритої науки в НАН України є збільшення представлення результатів досліджень науковців НАН України в інформаційному середовищі відкритої науки із застосуванням сучасних технічних та інформаційних засобів з оцінюванням такого представлення за певними індикаторами, що сприятиме розширенню доступу наукової спільноти як в Україні, так і на міжнародному рівні, до наукових статей та інших наукових результатів дослідників НАН України, розвитку науки в Україні й міжнародного наукового співробітництва.

Європейські принципи відкритої науки визначені у низці політичних документів, актів ЄС, модельних угод, таких як Рекомендація Комісії (ЄС) 2018/790 від 25.04.2018 щодо доступу до наукової інформації та її збереження, директива (ЄС) 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 щодо відкритих даних та повторного використання інформації державного сектору (нова редакція), Регламент (ЄС) 2021/695 та Модельна грантова угода Рамкової програми Горизонт Європа тощо.

Постановою Президії НАН України від 02.11.2022 № 327 «Щодо участі НАН України в реалізації європейських принципів відкритої науки» визначено завдання з реалізації національного плану щодо відкритої науки та створено робочу групу НАН України з питань відкритої науки. Відповідно до зазначених завдань у частині створення інформаційного ресурсу відкритого доступу до результатів наукової і науково-технічної діяльності наукових установ НАН України розпорядженнями Президії НАН України від 07.02.2023 № 67 та від 30.03.2023 № 170 започатковано виконання Цільового науково-технічного проєкту НАН України «Створення й впровадження інфраструктури відкритої науки в НАН України (OPENS)» на 2023–2024 роки.

Робочою групою НАН України з питань відкритої науки підготовлено проєкт Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024–2030 роки (далі – Концепція), що визначає політику НАН України з впровадження відкритої науки: мету, принципи, пріоритетні завдання та основні напрями діяльності. Концепцію розроблено з урахуванням «Національного плану щодо відкритої науки», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 892-р, вона відповідає ключовим пріоритетам, зазначеним у Дорожній карті з інтеграції науково-інноваційної системи України до Європейського дослідницького простору (ERA-UA), затвердженій наказом Міністерства освіти і науки України від 10.02.2021 № 167, та спрямована на реалізацію постанови Президії НАН України від 02.11.2022 № 327 «Щодо участі НАН України в реалізації європейських принципів відкритої науки».

Концепція ґрунтується на доробку НАН України з реалізації та впровадження окремих елементів інфраструктури відкритої науки й враховує досвід установ та організацій держав-членів ЄС щодо розбудови відкритої науки, а також принципи відкритої науки, визначені Рекомендацією ЮНЕСКО щодо відкритої науки та документами Європейського Союзу.

Реалізація Концепції дасть змогу забезпечити формування сучасної моделі відкритої науки в НАН України, що відповідатиме європейським принципам відкритої науки, здійснивши необхідні нормативні, організаційні та програмно-технічні заходи.

Президія НАН України постановляє:

1. Затвердити Концепцію реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024–2030 роки (додається).

2. Секціям, відділенням, установам НАН України, підрозділам апарату Президії НАН України, робочій групі НАН України з питань відкритої науки взяти до уваги Концепцію для виконання постанови Президії НАН України від 02.11.2022 № 327 «Щодо участі НАН України в реалізації європейських принципів відкритої науки».

3. Робочій групі НАН України з питань відкритої науки за результатами виконання Цільового науково-технічного проекту НАН України «Створення й впровадження інфраструктури відкритої науки в НАН України» подати до Президії НАН України пропозиції щодо заходів НАН України з впровадження принципів відкритої науки в НАН України, а також ухвалення нормативних актів НАН України з питань відкритої науки.

4. Контроль за виконанням цієї постанови покласти на Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України

Вячеслав БОГДАНОВ

КОНЦЕПЦІЯ **реалізації європейських принципів відкритої науки** **в НАН України на 2024–2030 роки**

Ця Концепція визначає політику НАН України з упровадження відкритої науки: мету, принципи, пріоритетні завдання та основні напрями діяльності НАН України.

Концепція розроблена з урахуванням «Національного плану щодо відкритої науки», затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 892-р, і спрямована на реалізацію постанови НАН України від 02.11.2022 № 327 «Щодо участі НАН України в реалізації європейських принципів відкритої науки».

1. Сучасний стан відкритої науки, визначення проблем, розв'язання яких є метою політики відкритої науки

У цій Концепції відповідно до Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки 2021 р. відкритою наукою визначено поєднання різноманітних принципів, правил і засобів, спрямованих на те, щоб наукові знання, викладені різними мовами, були загальнодоступними і придатними для повторного використання, відтворення і перевірки з метою розширення співпраці й обміну інформацією на благо науки і суспільства, а також для трансформації процесів створення, оцінювання і поширення наукових знань для усього суспільства й поза межами традиційної наукової спільноти. Відкрита наука впливає на всі наукові дисципліни та аспекти наукової діяльності, зокрема фундаментальні та прикладні дослідження у галузі технічних, природничих, суспільних і гуманітарних наук, спираючись на такі ключові принципи: відкрите наукове знання, відкрита інфраструктура досліджень, спілкування між науковцями, залучення представників суспільства і відкритий діалог з іншими системами створення та поширення знань.

Європейські принципи відкритої науки визначені у низці політичних документів, актів ЄС, модельних угод, таких як Рекомендація Комісії (ЄС) 2018/790 від 25.04.2018 щодо доступу до наукової інформації та її збереження, директива (ЄС) 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 щодо відкритих даних і повторного використання інформації державного сектору (нова редакція); Регламент (ЄС) 2021/695 та Модельна грантова угода Рамкової програми (РП) «Горизонт Європа» тощо.

Серед принципів відкритої науки важливу роль відіграють принципи FAIR (англ. абревіатура слів Findability, Accessibility, Interoperability та Reusability (відшукуваність, доступність, сумісність і багаторазовість використання). Принципи FAIR передбачають для будь-якого користувача можливість знайти інформацію, отримати право на її використання за відповідною ліцензією відкритого доступу, мати технічну можливість її завантаження у комп'ютерну програму (через застосування простих, загальноновживаних, добре описаних форматів) і повторного використання завдяки добре описаному змісту, походженню, способу, обставинам отримання тощо.

За останні два десятиріччя в НАН України реалізовано та впроваджено важливі елементи відкритої науки:

– майже 70% з 277 діючих періодичних видань НАН України і установ НАН України (далі – наукові періодичні видання) вже відкрили вільний доступ до повних текстів статей на своїх вебресурсах;

– електронний архів «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського містить майже 200 тисяч текстів статей з 381 наукового періодичного видання, загалом – 1,28 млн текстів статей з понад 2870 періодичних видань;

– система пошуку в архівах відкритих публікацій надає доступ до 650 тис. документів з 75 електронних бібліотек України (тобто близько 15% загальної кількості);

– функціонують елементи відкритої дослідницької інфраструктури: система центрів колективного користування приладами, що надають послуги іншим установам НАН України та зовнішнім користувачам; установи НАН України підключені до високошвидкісної Академічної мережі обміну даних (АМОД) та Української науково-освітньої телекомунікаційної мережі УРАН, мають вихід у європейську мережу GEANT; обчислювальні ресурси і ресурси збереження даних НАН України об'єднані в Український національний грид (УНГ) з можливістю надання хмарних послуг;

– посилюється інтеграція в світову та європейську науку: 63 журнали НАН України (з відкритим або обмеженим доступом) індексують найбільші світові наукометричні бази даних Scopus і WoS CC;

– поширюється участь в європейських організаціях відкритої науки: Інститут теоретичної фізики імені М.М.Боголюбова НАН України представляє Україну в European Grid Initiative Foundation (EGI Foundation), яка є об'єднаною федерацією національних грид-ініціатив та офіційним представником від України і дійсним членом Асоціації Європейської хмари відкритої науки (EOSC), учасниками якої є провідні європейські наукові організації, ресурсні центри, провайдери грид і хмарних сервісів, що активно беруть участь у реалізації концепції EOSC;

– НАН України бере участь у побудові національної хмари відкритої науки як складової EOSC на засадах, визначених Концепцією розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018–2020 роки (розпорядження Кабінету Міністрів України від 17.01.2018 № 67-р), та відповідає ключовим пріоритетам, вказаним у тексті Дорожньої карти з інтеграції науково-інноваційної системи України до європейського дослідницького простору (затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 10.02.2021 № 167).

Водночас у НАН України відсутня повноцінна інфраструктура відкритої науки, яка має охоплювати наукові журнали відкритого доступу, електронні репозитарії наукових установ, репозитарії відкритих даних і архіви препринтів.

Наукові установи НАН України мають вебсайти, але не мають репозитаріїв відкритого доступу, які б уповні представляли результати наукової діяльності установи в спеціалізованих системах пошуку наукових результатів і публікацій.

Електронний архів «Наукова періодика України» Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського є найбільшим в Україні. Проте він не є репозитарієм, який відповідає вимогам відкритої науки.

Інститут програмних систем НАН України розробив систему пошуку в архівах відкритих публікацій для інтеграції інформаційних ресурсів електронних бібліотек України з метою надання єдиної точки входу, пошуку та завантаження електронних документів. Але ця система потребує істотного оновлення.

У НАН України відсутній Репозитарій відкритих даних, у якому можуть розміщатися дослідницькі дані, зібрані та/або отримані в процесі виконання науково-дослідних робіт і використані як докази в дослідницькому процесі. Нині надання доступу до відкритих даних є загальноприйнятою практикою світової дослідницької спільноти як необхідна умова підтвердження висновків і результатів досліджень, викладених у наукових публікаціях.

Відсутнє централізоване зберігання дослідницьких даних, отриманих у центрах колективного користування науковим обладнанням НАН України з метою їх повторного використання.

Серверне обладнання грид і хмарної інфраструктури потребує оновлення аби задовольняти усе більший попит на розміщення віртуальному середовищі відкритої наукової інформації.

Відповідно до розпорядження Президії НАН України від 07.02.2023 № 67 розпочато Цільовий науково-технічний проєкт НАН України «Створення й впровадження інфраструктури відкритої науки в НАН України (OPENS)» на 2023–2024 рр.

На шляху впровадження та розвитку відкритої науки в НАН України постає низка проблем, до яких, зокрема, належать:

- визначення вимог щодо відкритої науки у процесі наукових досліджень;
- необхідність урегулювання правових питань відкритої науки;
- необхідність інтеграції елементів відкритої науки НАН України з відповідними елементами EOSC, реєстрації в іноземних репозитаріях та пошукових системах; підтримки відповідних протоколів обміну метаданими, метаданих англійською мовою, використання ідентифікаторів DOI;
- відсутність механізмів підтримки повного життєвого циклу елементів відкритої науки після закінчення фінансування їх розроблення;
- недостатній рівень обізнаності з питань відкритої науки співробітників НАН України;
- відсутність єдиних вимог до наукових періодичних видань щодо відповідності принципам відкритої науки.

Розв'язання цих та інших проблем у сфері відкритої науки потребує удосконалення політики НАН України щодо забезпечення правових і програмно-технічних умов реалізації та впровадження європейських принципів відкритої науки, визначення механізмів і заходів з інформування та заохочення надання відкритого доступу установами НАН України, зміцнення матеріально-технічних, фінансових, організаційних, правових і наукових засад забезпечення відкритого доступу, сприяння постійному оновленню, збагаченню та зберіганню відповідних інформаційних ресурсів, сприяння міжнародному співробітництву в галузі відкритої науки.

2. Мета та основні принципи політики відкритої науки в НАН України

Основною метою реалізації концепції відкритої науки в НАН України є:

- поліпшення видимості результатів досліджень науковців НАН України в інформаційному середовищі відкритої науки із застосуванням сучасних технічних та інформаційних засобів та з подальшим оцінюванням ефективності за допомогою наукометричних індикаторів, що сприятиме розвитку науки в Україні та міжнародного наукового співробітництва;
- розширення доступу наукової спільноти, організацій і підприємств як в Україні, так і на міжнародному рівні до наукових результатів НАН України.

Цілями впровадження відкритої науки в НАН України є:

- підтримка використання результатів досліджень, їх поширення з застосуванням сучасних механізмів відкритої науки, збільшення обізнаності наукового середовища іноземних країн із науковими публікаціями і дослідницькими даними вчених НАН України;

- підвищення достовірності, надійності та відтворюваності наукових результатів відповідно до принципів FAIR;

- полегшення поширення і застосування результатів досліджень.

Політика відкритої науки в НАН України базується на принципах:

- верховенства права;

- пріоритету прав і свобод людини і громадянина, зокрема права кожного на вільне одержання, використання, поширення та зберігання інформації;

- недопущення зловживання відкритим доступом на шкоду правам і свободам людини і громадянина;

- дотримання балансу інтересів науковця, установи, суспільства і держави, їхньої взаємної відповідальності;

- сприяння збагаченню, оновленню та захисту національних інформаційних ресурсів у галузі наукових досліджень і розробок;

- забезпечення захисту інформації, зокрема запобігання розголошенню інформації з обмеженим доступом;

- захисту інтересів установ НАН України, зокрема у сфері інформаційної безпеки;

- упровадження європейських стандартів і практики щодо надання, одержання, використання, поширення та зберігання науково-технічної інформації та результатів досліджень;

- сприяння поширенню та популяризації наукових результатів українських дослідників на міжнародному рівні, обміну науково-технічною інформацією з іноземними установами та організаціями, дослідниками в інтересах інтенсифікації наукового співробітництва, зокрема спільних досліджень.

3. Основні завдання, напрями і шляхи реалізації політики відкритої науки в НАН України

Політика відкритої науки в НАН України спрямована на виконання таких основних завдань:

- забезпечення відкритого доступу до наукових результатів;

- забезпечення відкритого доступу до дослідницької інфраструктури НАН України;

- створення умов для ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами дослідницької інфраструктури, наявними у відкритому доступі;

- підвищення рівня поінформованості та формування компетентності з питань відкритої науки в НАН України;

- удосконалення системи оцінювання якості наукової та науково-технічної діяльності;

- популяризація науки, поширення наукових знань і залучення громадян до участі в науковій та науково-технічній діяльності.

Основними напрямами реалізації відкритої науки в НАН України є такі.

3.1. У сфері нормативного забезпечення:

- внесення змін до нормативних актів НАН України відповідно до європейських принципів відкритої науки, зокрема з урахуванням Рекомендації Комісії (ЄС) 2018/790,

Директиви (ЄС) 2019/1024; Директиви (ЄС) 2018/790, Регламенту (ЄС) 2021/695 та Модельної грантової угоди РП «Горизонт Європа»;

- розроблення положення про відкриття науки в НАН України;
- врегулювання питань охорони прав інтелектуальної власності, використання конфіденційної інформації, інформації, що становить комерційну таємницю, персональних даних під час впровадження відкритого доступу в НАН України;
- розроблення регламентів Універсальної видавничої платформи журналів НАН України; Репозитарію наукових текстів НАН України; Архіву препринтів НАН України; Репозитарію відкритих даних НАН України; Харвестера відкритої науки НАН України;
- врегулювання питань застосування ліцензій відкритого доступу;
- розроблення примірних договорів і ліцензій щодо передання різних видів інформації до видавців і утримувачів інформаційних ресурсів НАН України та використання цієї інформації користувачами з урахуванням вимог відкритого доступу; розроблення порядку укладання договорів і ліцензій в електронному вигляді;
- внесення змін до Порядку формування тематики та контролю за виконанням наукових досліджень в Національній академії наук України, затвердженого постановою Президії НАН України від 19.12.2018 № 339 (із змінами) відповідно до європейських принципів відкритої науки;
- удосконалення критеріїв оцінювання наукових установ, а також розроблення рекомендацій для наукових установ щодо удосконалення інституційних політик оцінювання наукових і науково-педагогічних кадрів з урахуванням принципів оцінювання досліджень, визначених Декларацією Сан-Франциско (DORA), та матриці відкритої науки з оцінювання кар'єри вченого (OSCAM), зокрема:
 - а) внесення змін до Методики оцінювання ефективності діяльності наукових установ НАН України, затвердженої постановою Президії НАН України від 15.03.2017 № 75;
 - б) внесення змін до актів НАН України, які визначають порядок атестації наукових кадрів;
 - в) внесення пропозицій до нормативно-правових актів щодо державної атестації наукових установ.

3.2. В організаційно-правовій сфері:

- 1) сприяння трансформації наукових періодичних видань у журнали з відкритим доступом до наукових публікацій, зокрема:
 - створення Універсальної видавничої платформи наукових журналів НАН України, що відповідатиме вимогам відкритої науки і забезпечуватиме повноцінну інтеграцію в міжнародний науковий простір; сприяння переходу наукових періодичних видань на цю платформу;
 - визначення вимог до наукових періодичних видань щодо забезпечення принципів відкритої науки, зокрема правил публікації у відкритому доступі даних, використаних у статтях;
 - сприяння реєстрації наукових періодичних видань у міжнародних базах даних журналів відкритого доступу;
 - внесення змін до актів НАН України щодо порядку оцінювання наукових періодичних видань з передбаченням урахування ступеня форми реалізації засад відкритого доступу;

– розроблення порядку передавання електронних копій наукових періодичних видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського з урахуванням вимог законодавства про авторське право та принципів відкритого доступу;

2) підготовка і поширення методичних матеріалів та надання інформаційної підтримки науковим установам і редколегіям наукових періодичних видань щодо впровадження відкритого доступу;

3) розроблення та здійснення заходів із популяризації відкритої науки з урахуванням міжнародного досвіду, зокрема принципів Європейської асоціації громадянської науки (ESCA); розвиток вебсайту Відкрита наука в НАН України;

4) розвиток партнерства установ НАН України з Європейською хмарою відкритої науки, зокрема за Рамковою Програмою (РП) «Горизонт Європа», участь установ НАН України у проєктах РП «Горизонт Європа» щодо відкритої науки;

5) організація тренінгів з питань упровадження відкритої науки для працівників наукових установ і редакційних колегій НАН України;

6) організація тренінгів (зокрема вебінарів) у наукових установах щодо принципів належного управління науковими даними (принципи FAIR);

7) розроблення інформаційних і технічних індикаторів оцінювання впровадження відкритої науки в НАН України з урахуванням досвіду застосування індикаторів розвитку відкритої науки в ЄС;

8) здійснення моніторингу реалізації засад відкритої науки в НАН України та результатів досліджень НАН України у світовому інформаційному просторі.

3.3. У програмно-технічній сфері:

Побудова інфраструктури відкритої науки НАН України передбачає:

1) створення та підтримку Універсальної видавничої платформи наукових журналів НАН України (далі – Видавнича платформа) з забезпеченням відкритого доступу до наукових публікацій;

2) створення та підтримку Репозитарію наукових текстів НАН України (далі – Репозитарій наукових текстів), інтегрованого з національними та європейськими репозитаріями відкритих публікацій;

3) створення та підтримку Репозитарію відкритих даних НАН України (далі – Репозитарій відкритих даних), сертифікованого у відповідних міжнародних організаціях;

4) створення та підтримку Архіву препринтів НАН України (далі – Архів препринтів), інтегрованого з національними та європейськими репозитаріями відкритих публікацій;

5) створення та підтримку Платформи наукової діяльності наукових працівників НАН України для розміщення персональних профілів та результатів наукових досліджень науковими працівниками;

6) створення та підтримку Харвестера відкритої науки НАН України (далі – Харвестер), що агрегує дані з Репозитарію наукових текстів, Видавничої платформи, Архіву препринтів, а також інших інформаційних ресурсів НАН України з подальшою інтеграцією в європейські репозитарії відкритого доступу;

7) розвиток дослідницької інфраструктури НАН України, зокрема реалізацію заходів «Концепції Державної цільової програми розвитку дослідницьких інфраструктур в Україні на період до 2026 року», затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14.04. 2021 № 322-р;

9) створення та підтримку Порталу відкритої науки НАН України для централізованого доступу до всіх ресурсів інфраструктури відкритої науки НАН України.

4. Фінансове забезпечення реалізації Концепції

Фінансування заходів з реалізації цієї Концепції здійснюється за рахунок коштів державного бюджету, міжнародної технічної допомоги, а також інших джерел, не заборонених законодавством.

Обсяг фінансових, матеріально-технічних і трудових ресурсів для реалізації Концепції визначається щороку з урахуванням можливостей джерел фінансування.

5. Очікувані результати

Реалізація Концепції дасть змогу забезпечити формування сучасної моделі відкритої науки в НАН України, що відповідає європейським принципам відкритої науки, із здійсненням необхідних нормативних, організаційних та програмно-технічних заходів.

Результатами виконання завдань Концепції будуть:

– розширення представлення результатів досліджень науковців НАН України в інформаційному середовищі в інтересах розвитку науки в Україні, міжнародного наукового співробітництва, використання результатів досліджень;

– відкритий доступ до наукових публікацій та дослідницьких даних, що підтверджують результати досліджень;

– відповідність журналів НАН України європейським і світовим стандартам і присутність їх у міжнародних наукових репозитаріях і пошукових системах;

– впровадження планів управління даними протягом усього життєвого циклу досліджень та після завершення відповідного наукового проєкту; сформовані механізми збереження та відкриття даних в надійних репозитаріях даних згідно з принципами FAIR у рамках віртуальних організацій УНГ та центрів колективного користування обладнанням НАН України;

– ефективне функціонування хмарних і обчислювальних ресурсів УНГ і центрів колективного користування обладнанням НАН України;

– врахування під час оцінювання наукової діяльності НАН України принципів відкритої науки;

– створення Універсальної видавничої платформи журналів НАН України з трансформацією наукових періодичних видань у журнали з відкритим доступом;

– створення Репозитарію відкритих даних НАН України;

– створення Архіву препринтів НАН України;

– створення Платформи наукової діяльності наукових працівників НАН України;

– створення Харвестеру відкритої науки НАН України, який забезпечить поліпшення видимості наукового доробку Академії у європейському і світовому дослідницькому просторі.

У сукупності ці результати сприятимуть підвищенню значення української науки, участі українських вчених у міжнародній співпраці, впровадженню наукових результатів установ НАН України.

6. Терміни реалізації Концепції

Концепцію передбачено реалізувати протягом 2024–2030 рр.

7. Моніторинг реалізації Концепції

Моніторинг виконання заходів, викладених у Концепції, здійснюється щорічно. Результати щорічного моніторингу оприлюднюються не пізніше кінця першого кварталу, що настає за звітним роком.

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ
РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 350

м. Київ

“ 12 ” 06 2024 р.

Про затвердження Положення про
відкриту науку в НАН України

Відповідно до Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024-2030 роки, затвердженою постановою Президії НАН України від 29.11.2023 № 400:

1. Затвердити Положення про відкриту науку в НАН України (далі – Положення) (додається).

2. Робочій групі НАН України з питань відкритої науки за результатами виконання Цільового науково-технічного проєкту НАН України «Створення й впровадження інфраструктури відкритої науки в НАН України (OPENS)» подати до Президії НАН України проєкти нормативних актів НАН України та примірні договори, прийняття яких передбачено Положенням.

3. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на Науково-організаційний відділ Президії НАН України.

Президент
Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України

Вячеслав БОГДАНОВ

Положення про відкриту науку в НАН України

1. Загальні положення

Це Положення про відкриту науку в НАН України (далі Положення) регулює відносини щодо відкритого доступу до наукових публікацій, дослідницьких даних, препринтів, що створюються в наукових установах НАН України, а також порядок взаємодії суб'єктів відкритої науки й елементів інфраструктури відкритої науки НАН України.

Положення спрямовано на забезпечення реалізації заходів, передбачених Концепцією реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024 – 2030 роки, затвердженою постановою Президії НАН України від 29.11.2023 № 400.

Положення розроблено з урахуванням законів України «Про інформацію», «Про захист інформації в інформаційно-комунікаційних системах», «Про доступ до публічної інформації», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про науково-технічну інформацію», «Про цифровий контент та цифрові послуги», «Про захист персональних даних», «Про авторське право і суміжні права» та інших законодавчих актів.

Положення базується на принципах відкритої науки та відкритого доступу, визначених: Рекомендацією ЮНЕСКО щодо відкритої науки 2021 р., Рекомендацією Комісії (ЄС) 2018/790 від 25.04.2018 щодо доступу до наукової інформації та її збереження, Директивою (ЄС) 2019/1024 Європейського Парламенту та Ради від 20.06.2019 щодо відкритих даних та повторного використання інформації державного сектору, Регламентом (ЄС) 2021/695 Європейського Парламенту та Ради від 28.04.2021 про заснування Рамкової програми досліджень та інновацій «Горизонт Європа», що визначає правила щодо її участі та розповсюдження, а також про скасування Регламентів (ЄС) № 1290/2013 та (ЄС) № 1291/2013, Модельною грантовою угодою Рамкової програми Горизонт Європа та іншими документами установ ЄС.

2. Визначення

База даних (компіляція даних) — сукупність творів, даних або будь-якої іншої інформації у довільній формі, що розташовані у систематизованому або упорядкованому вигляді, що можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів (ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Відкрита наука — відповідно до Рекомендації ЮНЕСКО щодо відкритої науки 2021 р., це поєднання різноманітних принципів, правил і засобів, спрямованих на те, щоб наукові знання, викладені різними мовами, були загальнодоступними та придатними для повторного використання, відтворення і перевірки з метою розширення співпраці й обміну інформацією на благо науки і суспільства, а також для трансформації процесів створення, оцінювання і поширення наукових знань для усього суспільства й поза межами наукової спільноти.

Відкритий доступ — надання онлайн-доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних користувачам із можливістю їх використання згідно з умовами ліцензій відкритого доступу.

Відкриті дослідницькі дані — в цілях цього Положення — дослідницькі дані, що відповідають принципам FAIR, які оприлюднено для відкритого доступу у порядку, визначеному цим Положенням.

Договір приєднання — договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору (ст. 634 ЦК України).

Дослідницькі дані — в цілях цього Положення — інформація на матеріальних носіях або в електронному вигляді (текстові записи, таблиці, графіки тощо), необхідна для підтвердження висновків і результатів досліджень у наукових публікаціях.

Інформація з обмеженим доступом — конфіденційна інформація, таємна та службова інформація (ст. 21 Закону України «Про інформацію», ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), що включає державну таємницю, комерційну таємницю, ноу-хау тощо.

Інтерактивне надання доступу — поширення твору, дослідницьких даних в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах таким чином, щоб користувачі мали змогу отримати доступ до зазначених об'єктів з місця та у час, обрані ними індивідуально (з врахуванням ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 8 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право).

Ліцензія — в цілях цього Положення — односторонній правочин — дозвіл на використання певного об'єкта цивільних прав (інформація, твір тощо).

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності — вид правочину щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності — дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (зокрема, наукової публікації), що надається іншій особі (ліцензіату) в певній обмеженій сфері.

Публічна ліцензія на використання твору — ліцензія на використання твору, що надається суб'єктом авторського права на визначених ним умовах. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватись визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано (ст. 444 ЦК України, ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). У цілях цього Положення така ліцензія може мати також назву Ліцензія відкритого доступу на використання твору.

Ліцензія відкритого доступу на використання дослідницьких даних — односторонній правочин — дозвіл на використання дослідницьких даних. Односторонній правочин може створювати обов'язки для особи, яка його вчинила, та для інших осіб у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами (ст. 202 ЦК України).

Ліцензії Creative Commons — ліцензії відкритого доступу, розроблені міжнародною некомерційною організацією Creative Commons, що застосовуються у міжнародній практиці при наданні доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, метаданих.¹

Метадані — формалізований опис наукової публікації, препринту, дослідницьких даних у стандартному форматі, що може містити відомості про авторів (депозиторів дослідницьких даних), назву наукової публікації, дослідницьких даних, дату оприлюднення тощо. Перелік метаданих для наукових статей, препринтів, дослідницьких даних визначається регламентами діяльності відповідних складових інфраструктури відкритої науки НАН України.

Науковий результат — нове наукове знання, одержане в процесі фундаментальних або прикладних наукових досліджень та зафіксоване на носіях інформації (ст. 1 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»).

Наукова публікація — в цілях цього Положення — твір (стаття, тези, доповіді, матеріали наукових заходів) наукового характеру, що пройшов процедуру наукового рецензування та затвердження до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або закладу вищої освіти та редакційно-видавниче опрацювання, містить результати наукової, науково-технічної діяльності.

¹ About CC Licenses. Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/about/ccllicenses/>

Об'єкт права інтелектуальної власності (ОІВ), ноу-хау, комерційна таємниця, конфіденційна інформація, службовий об'єкт права інтелектуальної власності тут застосовані у визначенні відповідно до п. 1 Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.08 № 15 (із змінами).

Препринт — в цілях цього Положення — твір наукового характеру, що містить результати наукової, науково-технічної діяльності, який не пройшов процедури наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання і оприлюднений в Архіві препринтів НАН України або іншому інформаційному ресурсі відкритого доступу.

Принципи FAIR — (англ. аббревіатура слів Findability, Accessibility, Interoperability та Reusability — відшукуваність, доступність, сумісність і багаторазовість використання), що складається у слово «чесно») — передбачають для будь-якого користувача можливість: знайти інформацію, отримати право на її використання за відповідною ліцензією відкритого доступу, мати технічну можливість її завантаження у комп'ютерну програму (через застосування простих, загальноживаних, добре описаних форматів) і повторного використання завдяки добре описаному змісту, походженню, способу, обставинам отримання тощо).

Похідний твір — результат творчої переробки іншого твору без завдання шкоди його охороні чи його творчий переклад на іншу мову (ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Рукопис твору — в цілях цього Положення — рукопис наукового характеру у письмовій, електронній (цифровій) формі, який у вигляді наукової публікації, препринту передбачено подати для оприлюднення у науковому виданні або в Архіві препринтів НАН України, іншому інформаційному ресурсі відкритого доступу, що не пройшов процедури наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання і не оприлюднений.

Службові дослідницькі дані — дослідницькі дані, отримані працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом) (виконанням службових обов'язків чи доручення роботодавця).

Службовий твір — твір у письмовій, електронній (цифровій) формі, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом) (виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця). До службових творів належать твори (рукописи наукових статей, монографій, тези виступів на конференціях та інших заходах; препринти; звіти наукової установи НАН України про виконання наукових досліджень, карти, плани, креслення, ескізи; комп'ютерні програми, бази даних, документи, де наведені дослідницькі дані (таблиці, графіки, протоколи, звіти тощо); складені твори (збірники, енциклопедії, словники, наукові періодичні видання тощо).

Службові обов'язки — в цілях цього Положення — зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях, нормативних актах функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання наукових, науково-технічних робіт, які можуть привести до створення наукового, науково-технічного результату, зокрема, об'єктів права інтелектуальної власності, дослідницьких даних, у тому числі обов'язки працівника з виконання державної тематики, програмно-цільової та конкурсної тематики НАН України, відомчої тематики (відомчого замовлення НАН України), пошукової та договірної тематики відповідно до перспективних та щорічних планів наукових досліджень, робочих планів з виконання теми наукових досліджень Установи; обов'язки з упорядкування наукових статей та інших творів для номеру наукового журналу, іншого періодичного видання, збірника тощо.

Установи НАН України (Установи) — наукові установи та організації НАН України.

3. Суб'єкти відкритої науки в НАН України

3.1. Суб'єктами відкритої науки в НАН України є:

— НАН України;

- установи НАН України;
- працівники установ НАН України, докторанти, здобувачі вищої освіти.

3.2. НАН України

3.2.1. НАН України:

- визначає вимоги щодо реалізації відкритої науки в НАН України;
- ухвалює нормативні акти з упровадження засад відкритої науки в НАН України;
- організовує та забезпечує функціонування інфраструктури відкритої науки НАН України; забезпечує інтеграцію елементів відкритої науки між собою; визначає механізм та умови передання наукових публікацій, дослідницьких даних до репозитаріїв і архівів відкритого доступу НАН України, а також умови використання наукових публікацій та дослідницьких даних користувачами;

- забезпечує наукові, правові і програмно-технічні умови реалізації принципів відкритої науки; визначає механізми і заходи з інформування та заохочення надання відкритого доступу установами НАН України, зміцнення матеріально-технічних, фінансових засад розвитку відкритої науки; сприяє оновленню, збагаченню та зберіганню інформаційних ресурсів відкритої науки; здійснює міжнародне співробітництво у сфері відкритої науки;

- організує інтеграцію елементів відкритої науки НАН України з відповідними елементами EOSC (European Open Science Cloud, Європейська хмара відкритої науки), сприяє представленню наукових публікацій працівників установ НАН України в іноземних репозитаріях та пошукових системах і підтримці відповідних протоколів обміну метаданими; використанню ідентифікаторів DOI (Digital Object Identifier, цифровий ідентифікатор об'єкта);

- визначає організаційні засади провадження видавничої діяльності установами НАН України відповідно до принципів відкритої науки; вимоги до наукових періодичних видань НАН України й установ НАН України щодо забезпечення принципів відкритої науки, порядок оцінювання наукових періодичних видань НАН України й установ НАН України з передбаченням урахування ступеня і форми реалізації відкритого доступу;

- сприяє підвищенню рівня обізнаності та формування компетентності з питань відкритої науки працівників установ НАН України;

- удосконалює систему оцінювання наукової та науково-технічної діяльності в умовах відкритої науки;

- сприяє популяризації науки, поширенню наукових знань і залученню громадян до участі в науковій та науково-технічній діяльності.

3.2.2. У НАН України діє робоча група НАН України з питань відкритої науки, утворена відповідно до постанови Президії НАН України від 02.11.2022 № 327.

Робоча група готує та подає до Президії НАН України пропозиції з питань:

- організації участі НАН України в європейській системі відкритої науки, забезпечення широкого застосування етичних принципів відкритого доступу;

- сприяння входженню наукових журналів відкритого доступу НАН України до міжнародних наукометричних і реферативних баз даних;

- використання ліцензій відкритого доступу під час розміщення наукових результатів та науково-технічної інформації в мережі Інтернет;

- створення умов для ефективної роботи з науково-технічною інформацією та об'єктами дослідницької інфраструктури, наявними у відкритому доступі;

- підвищення рівня поінформованості науковців і формування їхньої компетентності з питань відкритої науки;

- створення інформаційного ресурсу відкритого доступу до результатів наукової і науково-технічної діяльності установ НАН України;

- забезпечення спільного використання даних з країнами ЄС, зокрема шляхом інтеграції до Європейських просторів даних;

— розвитку партнерства установ НАН України з Європейською хмарою відкритої науки, зокрема, за проєктами рамкових програм ЄС з наукових досліджень та інновацій, насамперед програмою «Горизонт Європа»;

— організації інформаційно-комунікаційних заходів з метою популяризації наукових досягнень, інформування про можливості використання досліджень наукових установ НАН України у професійній діяльності та повсякденному житті громадян.

3.3. Установи НАН України

3.3.1. Установи НАН України:

— застосовують принципи відкритої науки під час наукових досліджень відповідно до законодавства України, Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024 – 2030 роки, затвердженої постановою Президії НАН України від 29.11.2023 № 400, цього Положення, інших актів НАН України;

— здійснюють захист інформації з обмеженим доступом і персональних даних відповідно до законодавства, цього Положення;

— укладають зі своїми працівниками, докторантами, здобувачами вищої освіти договори щодо використання службових творів та дослідницьких даних з метою забезпечення до них відкритого доступу;

— здійснюють заходи з популяризації відкритої науки;

— беруть участь у міжнародному співробітництві, міжнародних проєктах щодо відкритої науки.

3.3.2. Установи НАН України — засновники та/або видавці періодичних видань:

— здійснюють заходи із трансформації періодичних видань у журнали відкритого доступу відповідно до Концепції реалізації європейських принципів відкритої науки в НАН України на 2024 – 2024 роки, цього Положення, актів НАН України;

— здійснюють заходи, спрямовані на дотримання прав інтелектуальної власності, у діяльності з випуску періодичних видань, забезпечують відповідно до законодавства захист персональних даних авторів у разі оприлюднення наукових публікацій.

3.3.3. Установи НАН України — утримувачі ресурсів, які є складовими інфраструктури відкритої науки НАН України:

забезпечують функціонування інфраструктури відкритої науки НАН України, а саме:

— Харвестера відкритої науки НАН України,

— Універсальної видавничої платформи журналів НАН України,

— Репозитарію наукових текстів,

— Репозитарію відкритих даних НАН України,

— Архіву препринтів НАН України,

— Центрів колективного користування науковим обладнанням.

3.4. Працівники установ НАН України, докторанти, здобувачі вищої освіти

— користуються складовими інфраструктури відкритої науки НАН України відповідно до цього Положення та регламентів використання складових інфраструктури відкритої науки;

— мають право здійснювати інтерактивне надання доступу — до копії службового препринту в Архіві препринтів НАН України, іншому інформаційному ресурсі відкритого доступу; до копії рукопису службового наукового твору, який передбачено подати для оприлюднення у вигляді препринту чи наукової публікації, а також до копії рукопису наукової публікації, прийнятої до друку, на сайті установи, де працює автор, власному сайті автора, у національних та іноземних репозитаріях відкритого доступу у порядку, визначеному цим Положенням;

— дотримуються принципів FAIR стосовно відкритих дослідницьких даних;

— розміщують дослідницькі дані, необхідні для підтвердження висновків і результатів досліджень у наукових публікаціях, в Репозитарії відкритих даних НАН України, інших

репозитаріях відкритого доступу у порядку, визначеному цим Положенням та іншими актами НАН України,

— забезпечують нерозголошення у наукових публікаціях та у разі оприлюднення дослідницьких даних інформації з обмеженим доступом; дотримання прав інтелектуальної власності третіх осіб;

— дотримуються стандартів наукової етики під час підготовки й оприлюднення наукових публікацій.

4. Об'єкти відкритої науки та їх правовий режим

4.1. Об'єктами відкритої науки у значенні цього Положення є:

- наукові публікації працівників НАН України, докторантів, здобувачів вищої освіти;
- препринти;
- дослідницькі дані;
- метадані.

4.2. Наукові публікації

4.2.1. Майнові права на службові наукові публікації (службові твори) відповідно до ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права» переходять до роботодавця (установи НАН України) з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено цим Законом, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем.

Установа НАН України має право доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір.

4.2.2. З метою врегулювання відкритого доступу до наукових публікацій установи НАН України визначають в умовах трудового договору (контракту) або у додатковій угоді до трудового договору (контракту) умови розподілу майнових прав на службовий твір відповідно до ст. 14, 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права», Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України.

4.2.3. Примірна додаткова угода до трудового договору (контракту) щодо майнових прав на службовий твір та службові дослідницькі дані Установи затверджується Президією НАН України.

4.2.4. Якщо працівником установи НАН України підготовлено наукову публікацію, яка не є службовим твором, він набуває майнові права інтелектуальної власності на такий твір та самостійно вирішує питання розпорядження майновими правами інтелектуальної власності на таку публікацію та її опублікування.

4.3. Препринти

4.3.1. До службових препринтів і до препринтів, що не є службовими творами, застосовуються положення п. 4.2 цього Положення.

4.4. Дослідницькі дані

4.4.1. Майнові права на інформацію, що становить дослідницькі дані, створену при виконанні установами НАН України науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються НАН України за рахунок бюджетних коштів за державною тематикою, програмно-цільовою, конкурсною, відомчою, пошуковою тематикою, належать установам НАН України — виконавцям робіт відповідно до ст. 64 Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність»; ст. 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»; ст. 2 Закону України «Про науково-технічну інформацію», ст. 429 Цивільного кодексу України.

4.4.2. Майнові права на службові твори, що містять дослідницькі дані (звіти про виконання досліджень тощо), службові бази даних переходять до роботодавця (установи НАН України) з моменту їх створення відповідно до ст. 14 Закону України «Про авторське право і суміжні права».

Відносно зазначених об'єктів авторського права застосовуються положення п. 4.2 цього Положення.

4.4.3. З метою врегулювання відкритого доступу до дослідницьких даних установи НАН України визначають в умовах трудового договору (контракту) або у додатковій угоді до трудового договору (контракту) умови щодо розподілу майнових прав на дослідницькі дані відповідно до ст. 429 Цивільного кодексу України, Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, п. 4.2 цього Положення.

4.4.4. Майнові права на інформацію, що становить дослідницькі дані, яка створюється в Центрах колективного користування приладами за договорами з юридичними та фізичними особами, та умови її використання визначаються зазначеними договорами.

4.5. Метадані

4.5.1. Використання метаданих стосовно наукових публікацій і дослідницьких даних здійснюється із застосуванням ліцензії відкритого доступу, визначеної цим Положенням.

5. Інфраструктура відкритої науки НАН України

5.1. Інфраструктура відкритої науки НАН України включає такі складові:

- (а) Харвестер відкритої науки НАН України;
- (б) Універсальна видавнича платформа журналів НАН України;
- (в) Репозитарій наукових текстів НАН України;
- (г) Репозитарій відкритих даних НАН України;
- (д) Архів препринтів НАН України;
- (е) Центри колективного користування науковим обладнанням.

5.2. Визначення юридичних осіб, що безпосередньо забезпечують функціонування складових інфраструктури відкритої науки НАН України (далі — розпорядники), визначених у пп. (а)—(д) пункту 5.1, здійснюється за рішенням Президії НАН України.

5.3. Харвестер відкритої науки НАН України

5.3.1. Харвестер відкритої науки НАН України (далі — Харвестер НАН України) — це програмний інструмент для автоматичного збору метаданих наукових періодичних видань НАН України та інформаційних ресурсів установ НАН України, редагування метаданих у харвестері, передачі метаданих у інші харвестери тощо.

5.3.2. Розпорядником Харвестеру НАН України є Інститут програмних систем НАН України відповідно до розпорядження Президії НАН України від 07.02.2023 № 67.

5.3.3. Для забезпечення роботи Харвестеру НАН України розпорядник за погодженням з НАН України затверджує Регламент роботи Харвестеру НАН України, де визначає порядок харвестінгу метаданих за протоколом ОАІ РМН, порядок отримання метаданих від установ НАН України, засоби адміністрування (резервне копіювання, відновлення, реєстрація користувачів, права доступу), ведення статистичної інформації тощо.

5.4. Універсальна видавнича платформа журналів НАН України

5.4.1. Універсальна видавнича платформа журналів НАН України (далі — Видавнича платформа) — вебресурс, що забезпечує відкритий доступ до електронних версій журналів; підтримання їх видимості для різних пошукових систем у мережі Інтернет через вебпортал платформи.

5.4.2. Розпорядником Видавничої платформи є Видавничий дім «Академперіодика» НАН України відповідно до розпорядження Президії НАН України від 07.02.2023 № 67.

5.4.3. На Видавничій платформі на підставі договору між установою НАН України та ВД «Академперіодика» НАН України розміщуються журнали НАН України, які відповідають установленим вимогам до журналів відкритого доступу НАН України.

5.4.4. Для забезпечення роботи Видавничої платформи розпорядник використовує платформу журналів відкритого доступу Open Journal System з установленою політикою конфіденційності і визначеними умовами використання авторських прав.

5.4.5. Для забезпечення роботи Видавничої платформи розпорядник за погодженням з НАН України затверджує Регламент роботи Видавничої платформи, де зазначає:

- вимоги до періодичних наукових видань, що розміщуються на Видавничій платформі, порядок їх розміщення,
- вимоги до представлення метаданих наукових видань НАН України;
- вимоги щодо охорони авторського права; використання інформації з обмеженим доступом та персональних даних;
- порядок технічної інтеграції з іншими інформаційними системами тощо.

5.4.6. Розпорядник Видавничої платформи розміщує на платформі:

- Регламент роботи Видавничої платформи
- ліцензійний договір на використання твору та електронний ліцензійний договір на використання твору (договір приєднання) на умовах відкритого доступу, форма яких затверджується Президією НАН України;
- умови щодо застосування ліцензії Creative Commons.

5.4.7. Розпорядник Видавничої платформи надає метадані щодо наукових статей у наукових журналах НАН України розпоряднику Харвестера НАН України у порядку, встановленому відповідними регламентами їхньої діяльності.

5.5. Репозитарій наукових текстів НАН України

5.5.1. Репозитарій наукових текстів НАН України (далі — Репозитарій текстів) — це електронний бібліографічний ресурс, що забезпечує накопичення та депозитарне збереження в електронному вигляді наукових текстів, представлення метаданих наукових видань НАН України відповідно до сучасних міжнародних стандартів з метою забезпечення інтеграції до світової дослідницької інфраструктури та відкритого доступу до результатів наукової діяльності.

5.5.2. Розпорядником Репозитарію текстів є Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського відповідно до розпорядження Президії НАН України від 07.02.2023 № 67.

5.5.3. Для забезпечення роботи Репозитарію текстів розпорядник Репозитарію за погодженням з НАН України затверджує Регламент роботи Репозитарію текстів, де визначає:

- порядок внесення, збереження, систематизації, обробки та поширення відкритих публікацій, взаємодії з установами та користувачами;
- вимоги до представлення метаданих наукових видань НАН України;
- порядок обліку й моніторингу публікаційної та видавничої активності;
- політику стосовно використання інформації з обмеженим доступом та персональних даних;
- політику стосовно інформаційної безпеки та технічної підтримки Репозитарію;
- порядок технічної інтеграції з іншими інформаційними системами тощо.

5.5.4. Розпорядник Репозитарію текстів розміщує на своєму вебпорталі:

- Регламент роботи Репозитарію текстів;
- електронний договір на використання електронних копій періодичних наукових фахових видань (договір приєднання);
- умови щодо застосування ліцензії Creative Commons.

5.5.5. Розпорядник Репозитарію текстів надає метадані щодо наукових статей у наукових періодичних виданнях НАН України й установ НАН України розпоряднику Харвестера НАН України у порядку, встановленому відповідними регламентами їхньої діяльності.

5.6. Репозитарій відкритих даних НАН України

5.6.1. Репозитарій відкритих даних НАН України (DataverseUA, далі — Репозитарій даних) — це електронна база відкритих дослідницьких даних установ НАН України для розміщення, обміну та повторного використання дослідницьких даних на умовах відкритого доступу через вебпортал Репозитарію даних.

5.6.2. Розпорядником Репозитарію даних є Інститут теоретичної фізики ім. М.М. Боголюбова НАН України відповідно до розпорядження Президії НАН України від 07.02.2023 № 67.

5.6.3. Для забезпечення роботи Репозитарію даних розпорядник за погодженням з НАН України затверджує Регламент роботи Репозитарію даних, що містить:

- загальні умови використання Репозитарію даних;
- порядок розміщення, збереження, використання відкритих дослідницьких даних в Репозитарії даних, взаємодії з депозиторами та користувачами, застосування аналітичних інструментів тощо;
- політику відносно використання інформації з обмеженим доступом та персональних даних;
- політику стосовно інформаційної безпеки та технічної підтримки Репозитарію даних;
- порядок технічної інтеграції з іншими інформаційними системами тощо;
- електронний договір (и), що стосуються використання (розміщення) дослідницьких даних.

5.6.4. Розпорядник Репозитарію даних розміщує на своєму вебпорталі в електронній формі:

- Регламент роботи Репозитарію даних;
- умови щодо застосування ліцензії Creative Commons.

5.6.5. Розпорядник Репозитарію даних надає метадані щодо відкритих даних розпоряднику Харвестера НАН України у порядку, встановленому відповідними регламентами їхньої діяльності.

5.7. Архів препринтів НАН України

5.7.1. Архів препринтів НАН України (далі — Архів препринтів) — вебресурс препринтів працівників установ НАН України, докторантів, здобувачів вищої освіти, який використовується для забезпечення відкритого доступу до препринтів через веб-портал Архіву препринтів НАН України.

5.7.2. Розпорядником Архіву препринтів є Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України відповідно до розпорядження Президії НАН України від 07.02.2023 № 67.

5.7.3. Для забезпечення роботи Архіву препринтів розпорядник за погодженням з НАН України затверджує Регламент роботи Архіву препринтів, де визначає:

- загальні умови використання вебресурсу препринтів відповідно до вимог CrossRef;
- порядок розміщення препринтів, їх первинної перевірки, оприлюднення на ресурсі та подання запитів на цифрові ідентифікатори DOI, взаємодії з авторами та користувачами;
- політику використання інформації з обмеженим доступом та персональних даних;
- політику інформаційної безпеки та технічної підтримки Архіву препринтів;
- порядок технічної та інформаційної інтеграції з іншими базами даних, можливість додавати пов'язані відкриті дані;

5.7.4. Розпорядник Архіву препринтів розміщує на своєму вебпорталі в електронній формі:

- Регламент роботи Архіву препринтів;
- електронний ліцензійний договір на використання препринту (договір преднання) на умовах відкритого доступу;
- умови щодо застосування ліцензії Creative Commons.

5.7.5. Розпорядник Архіву препринтів надає метадані щодо відкритих даних розпоряднику Харвестера НАН України у порядку, встановленому відповідними регламентами їхньої діяльності.

5.8. Центри колективного користування науковим обладнанням

5.8.1. Центри колективного користування науковим обладнанням створюються на базі наукових установ НАН України за рішенням Президії НАН України з метою надання доступу та найбільш раціонального використання унікальних та коштовних наукових приладів / обладнання для проведення наукових досліджень.

5.8.2. Центри колективного користування науковим обладнанням у своїй діяльності керуються Законом України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Примірним положенням про Центр колективного користування науковим обладнанням, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 21.06.2022 № 703, Типовим положенням про Центр колективного користування науковими приладами/обладнанням з наукового (науково-технічного) напрямку НАН України, затвердженим розпорядженням Президії НАН України від 28.04.2004 № 322, та діють на підставі власного положення і регламенту доступу до наукового обладнання та користування ним, яке затверджується базовою науковою установою (розпорядником).

6. Захист від розголошення інформації з обмеженим доступом, дотримання прав інтелектуальної власності та прав на інформацію

6.1. Наукові публікації та дослідницькі дані:

(а) не мають містити інформацію з обмеженим доступом — конфіденційну інформацію, таємну та службову інформацію, у тому числі державну таємницю, комерційну таємницю, ноу-хау.

(б) не мають містити твори, частини творів, інформацію, наведену з порушенням прав інтелектуальної власності та прав на інформацію інших осіб.

6.2. Установи НАН України з метою забезпечення захисту інформації з обмеженим доступом від розкриття:

(а) здійснюють заходи щодо захисту від розголошення:

— державної таємниці та службової інформації відповідно до законодавства, у тому числі службової інформації відповідно до Переліку відомостей, що містять службову (“для службового користування”) інформацію у Національній академії наук України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12.01.2017 № 18;

— комерційної таємниці, конфіденційної інформації відповідно до законодавства та п. 9 Положення про використання об’єктів права інтелектуальної власності в НАН України;

(б) у ліцензійному договорі на використання твору між автором та видавцем — установою НАН України, договорі на використання твору в Архіві препринтів та договорі на використання дослідницьких даних у Репозитарії даних зазначають зобов’язання автора не оприлюднювати інформацію з обмеженим доступом;

(в) за наявності в установі НАН України порядку розгляду рукописів службових творів, службових дослідницьких даних, а також творів докторантів, здобувачів вищої освіти перед їх оприлюдненням на предмет наявності інформації з обмеженим доступом — їх оприлюднення є можливим у разі отримання висновку комісії або дозволу уповноваженої особи про можливість оприлюднення.

6.3. Використання в наукових публікаціях, дослідницьких даних — творів (їх уривків) або дослідницьких даних інших осіб є можливим у випадках:

— вільного використання творів з метою цитування та інших випадках, визначених статтями 22-28 Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

— використання творів, дослідницьких даних, до яких надано доступ за ліцензією відкритого доступу відповідно до умов цієї ліцензії;

— отримання дозволу на використання творів, дослідницьких даних на підставі ліцензійного договору, інших правочинів про розпорядження майновими правами інтелектуальної власності.

6.4. Відкритий доступ та персональні дані

6.4.1. Обробка та захист персональних даних забезпечується розпорядниками відповідних елементів інфраструктури відкритої науки НАН України з дотриманням вимог Закону України «Про захист персональних даних» і здійснюється при збиранні, реєстрації, накопиченні, зберіганні, адаптуванні, зміні, поновленні, використанні і поширенні (розповсюдженні, реалізації, передачі), знеособленні, знищенні персональних даних, у тому числі з використанням інформаційних (автоматизованих) систем:

1) установою НАН України — видавцем. У випадку, коли автор передає рукопис наукової публікації установі-видавцю, така установа є володільцем цих персональних даних і отримує письмову згоду автора на обробку персональних даних, яка може бути включена у згоду на обробку персональних даних, надану працівником установі як роботодавцю під час прийняття на роботу, так і на підставі окремої угоди, та вимагає наявності в установі затвердженого порядку обробки та захисту персональних даних;

2) розпорядниками Репозитарію даних та Архіву препринтів — у випадку надання персональних даних авторами, які передають електронні копії препринтів або дослідницьких даних у відповідні репозитарії, у разі реєстрації сторонніх користувачів, у порядку, який визначається Регламентом відповідного репозитарію.

6.4.2. Згода на обробку персональних даних може бути надана як окремим документом, який підписує суб'єкт персональних даних, чи відповідним позначенням в електронному вигляді, однією з умов договору, або це може бути будь-яка інша форма, яка дасть змогу зробити висновок про її надання в добровільному порядку.

6.4.3. Кожен володільць відповідної бази персональних даних розробляє свою політику конфіденційності (порядок обробки і захисту персональних даних), яка міститиме інформацію про мету обробки та склад персональних даних, порядок їх передачі, зберігання, забезпечення технічних можливостей відкриття згоди на обробку персональних даних, виключення несанкціонованого доступу до персональних даних, що обробляються, та до роботи технічного і програмного комплексу, за допомогою якого здійснюється обробка персональних даних тощо.

7. Застосування ліцензій відкритого доступу

7.1. Надання відкритого доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, метаданих здійснюється за ліцензіями Creative Commons (далі CC), вид та порядок використання яких визначено цим Положенням.

7.2. Тексти ліцензій CC розміщено на сайті Creative Commons:

<https://creativecommons.org/about/cclicenses/>

7.3. У разі застосування ліцензій CC слід брати до уваги, що певні види ліцензій:

(а) надають можливість створення та розповсюдження похідних творів, що може призвести до розповсюдження наукових публікацій та їхніх частин зі зміненним та доповненим текстом з авторством на такі похідні твори інших осіб (ліцензії CC BY-NC, CC BY-SA, CC BY-NC-SA), або право на створення похідних творів не надається (ліцензії CC BY-ND, CC BY-NC-ND);

(б) дозволяють використання творів з некомерційною метою (ліцензії CC BY-NC, CC BY-NC-SA, CC BY-NC-ND) або некомерційною та комерційною метою (ліцензії CC-BY, CC BY-SA, CC BY-ND). У випадку використання ліцензій, що дозволяють використання творів, у тому числі з комерційною метою, наукові установи НАН України позбавляються можливості отримання додаткових фінансових надходжень від комерційного використання наукових публікацій.

7.4. Правила зазначення ліцензій CC для наукових публікацій, дослідницьких даних визначаються згідно з Положенням про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України.

7.5. Ліцензії відкритого доступу для наукових публікацій

7.5.1. Застосування ліцензій відкритого доступу для наукових публікацій здійснюється відповідно до статей 444, 1107, 1108 ЦК України щодо публічної ліцензії на використання твору та ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності.

7.5.2. До наукових публікацій, оприлюднених у наукових періодичних виданнях НАН України та установ НАН України, відкритий доступ надається з застосуванням:

— ліцензії «Із Зазначенням Авторства — Некомерційна — Без Похідних 4.0 Міжнародна» (CC BY-NC-ND 4.0) (Attribution — Non Commercial — No Derivatives 4.0 International), що дозволяє відтворювати та розповсюджувати твір, його частини виключно з некомерційною метою із зобов'язанням зазначити автора твору та без права розповсюдження похідних творів або

— ліцензії «Із Зазначенням Авторства — Без Похідних 4.0 Міжнародна» (CC BY-ND 4.0) (Attribution — No Derivatives 4.0 International), що дозволяє відтворювати та розповсюджувати твір, його частини з некомерційною та комерційною метою із зобов'язанням зазначити автора твору та без права розповсюдження похідних творів.

Вид ліцензії CC BY-ND або CC BY-NC-ND для наукових публікацій у періодичному науковому виданні НАН України визначається:

— установою НАН України — видавцем;

— ВД «Академперіодика» НАН України для наукових журналів, для яких він є видавцем і підготовка та випуск яких здійснюється ним у межах Програми підтримки журналів НАН України.

7.5.4. Установи-видавці, наукові журнали та інші періодичні видання яких включені до баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, якщо вони на момент набрання 01.01.2023 чинності Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 01.12.2022 № 2811-IX використовували певний вид ліцензії CC щодо наукових публікацій періодичного видання, використовують зазначений вид ліцензії або вид ліцензії, визначений для наукових публікацій цим Положенням.

7.5.5. Вирішення питання використання або не використання ліцензій CC для тез виступів на наукових заходах, а також укладання ліцензійних договорів на використання твору з авторами тез виступів здійснюється установами НАН України — видавцями матеріалів наукових заходів або такими установами, які є організаторами таких заходів.

У разі використання ліцензій CC застосовується один із видів ліцензій, наведених у п. 7.5 цього Положення.

7.5.6. Положення щодо застосування ліцензій CC зазначаються у ліцензійному договорі на використання твору, що укладається між видавцями — установами НАН України та авторами і між розпорядником Архіву препринтів та авторами.

7.6. Ліцензії відкритого доступу для препринтів

7.6.1. Для препринтів, розміщених в Архіві препринтів, відкритий доступ надається за ліцензією CC-BY-NC-ND.

7.7. Ліцензії відкритого доступу для дослідницьких даних

7.7.1. Для дослідницьких даних відкритий доступ у Репозитарії даних надається за ліцензією CC «Зазначення Авторства 4.0 Міжнародна» (CC BY 4.0) (Attribution 4.0 International (CC BY 4.0)), що дозволяє відтворювати та розповсюджувати дані в цілому, їхні частини з некомерційною та комерційною метою з зобов'язанням зазначити депозитора (ів) дослідницьких даних і будь-яких інших осіб, визначених як такі, що мають бути згадані, та

можливістю створювати, відтворювати та розповсюджувати похідні твори з використанням таких даних.

7.7.2. Положення щодо застосування ліцензії CC BY 4.0 для дослідницьких даних зазначаються в електронному договорі на використання дослідницьких даних між депозитором дослідницьких даних та розпорядником Репозитарію відкритих даних НАН України.

7.8. Ліцензії відкритого доступу для метаданих

7.8.1. Відкритий доступ до метаданих видань НАН України та установ НАН України, наукових публікацій у цих виданнях, препринтах, дослідницьких даних здійснюється з використанням ліцензії CC0 1.0 Універсальна (CC0 1.0) Передання до Суспільного Надбання (CC0 1.0 Universal (CC0 1.0) Public Domain Dedication), що передбачає передання метаданих у суспільне надбання з можливістю їх копіювати, змінювати, розповсюджувати і відтворювати метадані в некомерційних та комерційних цілях.

7.8.2. Інформація щодо застосування ліцензії CC0 1.0 для метаданих зазначається установами НАН України, які створюють метадані, на своїх веб-сайтах.

7.9. Використання наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, що оприлюднені у відкритому доступі користувачами на умовах ліцензій Creative Commons

7.9.1. Згідно зі ст. 1107, 1108 ЦК України ліцензіат не має права використовувати об'єкт права інтелектуальної власності в іншій сфері, ніж визначено ліцензією на використання об'єкта права інтелектуальної власності. Відповідно до ст. 444 ЦК України щодо публічної ліцензії на використання твору — особа, яка використовує твір на основі ліцензії, зобов'язана дотримуватися визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано.

7.9.2. Особи, які використовують (користувачі):

— наукові публікації, які оприлюднені у періодичних наукових виданнях НАН України та установ НАН України, препринти, які оприлюднено в Архіві препринтів НАН України,

— дослідницькі дані, які оприлюднено у Репозитарії відкритих даних НАН України, зобов'язані здійснювати використання зазначених об'єктів відповідно до вимог ліцензій Creative Commons. Основні положення ліцензій та повний текст ліцензій Creative Commons українською та англійською мовами наведені на сайті Creative Commons <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>

Рекомендації щодо застосування користувачами наукових публікацій, дослідницьких даних, до яких надано інтерактивний доступ за ліцензіями CC, джерела ліцензій CC, приклади посилань користувачів на зазначені наукові публікації та дослідницькі дані наведені у Положенні про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженому розпорядженням Президії НАН України від 16.01.08 № 15 (із змінами).

8. Особливості взаємовідносин суб'єктів відкритої науки в НАН України у ході розміщення у відкритому доступі наукових публікацій, препринтів і дослідницьких даних

8.1. Наукові публікації

8.1.1. Відкритий доступ до наукових публікацій здійснюється:

(а) стосовно рукопису службової наукової публікації (після її подання для опублікування до установи НАН України — видавця, а також стосовно рукопису зазначеної публікації, прийнятої до публікації) шляхом розміщення її електронної копії на сайті установи НАН України, де працює автор (и), власному сайті автора, у національних та іноземних репозитаріях відкритого доступу з моменту інтерактивного надання доступу до публікації у зазначених електронних ресурсах;

(б) для наукової публікації, опублікованої в періодичному виданні НАН України й установ НАН України:

— шляхом розміщення її електронної копії видавцями — установами НАН України на власних вебсайтах у разі опублікування, а також у національних та іноземних репозитаріях відкритого доступу з моменту інтерактивного надання доступу до публікації,

— або з урахуванням Рекомендації Єврокомісії «Доступ до наукової інформації та її збереження» 2018 р. — не пізніше шести місяців після дати публікації та для соціальних і гуманітарних наук не пізніше 12 місяців.

8.1.2. У разі подання рукопису наукової публікації (далі — твір) до видавця — установи НАН України зазначається вид твору (службовий, неслужбовий), а також між видавцем та автором(ами) укладається ліцензійний договір на використання твору або електронний ліцензійний договір на використання твору (договір приєднання) на умовах відкритого доступу, де вказуються:

— умови використання твору з метою публікації та відкритого доступу;

— у випадку службових творів — підстави надання автору права укладати ліцензійний договір (зокрема, зазначені у п. 4.2.2, 4.2.3 цього Положення);

— застереження щодо нерозголошення у творі автором інформації з обмеженим доступом;

— застереження щодо відсутності порушення автором прав інтелектуальної власності інших осіб;

— зазначення щодо існування цього рукопису у вигляді препринту у відкритому доступі;

— зазначення, чи передбачено оприлюднення твору разом з посиланням на препринт та/або дослідницькі дані, потрібні для підтвердження наведених у творі результатів досліджень. У випадку, якщо це передбачено, у договорі зазначається посилання на дані та/або препринти у Репозитарії даних та Архіві препринтів відповідно;

— вид Ліцензії Creative Commons на використання твору, препринту та/або дослідницьких даних тощо.

8.1.3. Примірна форма електронного ліцензійного договору на використання твору (договору приєднання) та примірна форма ліцензійного договору на використання твору на умовах відкритого доступу затверджується Президією НАН України.

8.2. Препринти

8.2.1. Відкритий доступ до препринту здійснюється через оприлюднення його електронної копії в Архіві препринтів з моменту надання до нього інтерактивного доступу.

8.2.2. Для оприлюднення препринту в Архіві препринтів між установою НАН України — розпорядником Архіву препринтів і автором укладається в електронній формі ліцензійний договір на використання препринту (договір приєднання) з урахуванням положень пп. 8.1.2 цього Положення.

8.2.3. Форма електронного ліцензійного договору на використання препринту (договору приєднання) затверджується Президією НАН України.

8.3. Дослідницькі дані

8.3.1. Відкритий доступ до дослідницьких даних здійснюється через їх оприлюднення у Репозитарії даних на договірних засадах з моменту надання інтерактивного доступу до цих даних.

8.3.2. У разі подання дослідницьких даних до Репозитарію даних вказується вид дослідницьких даних (службові, неслужбові).

8.3.3. У разі подання до Репозитарію даних службових дослідницьких даних депозитору необхідно отримати дозвіл на їх розміщення від установи НАН України, яка володіє майновими правами на інформацію, що становить дослідницькі дані.

9. Особливості діяльності у сфері відкритої науки

9.1. Наукові періодичні видання, електронні копії яких передаються до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського

9.1.1. Відповідно до Порядку передавання електронних копій періодичних друкованих наукових фахових видань на зберігання до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, затвердженого наказом ВАК України та НАН України від 07.07.2008 № 436/311, передавання електронних копій періодичних друкованих наукових фахових видань їх засновниками на зберігання до Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (далі — НБУВ) здійснюється з метою забезпечення збереження видань та їх надання в загальний доступ в онлайн-режимі в мережі Інтернет.

Згідно з Порядком формування Переліку наукових фахових видань України, затвердженим наказом МОН України від 15.01.2018 № 32 (із змінами), наукові періодичні видання України (далі — видання), що входять до зазначеного Переліку, мають бути розміщені на платформі «Наукова періодика України» в Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського у разі відкритого доступу електронних копій видання, а за умови розповсюдження за передплатою — повного бібліографічного опису та анотації до статей, оприлюднених у відповідних номерах видань.

9.1.2. Передання та розміщення у відкритому доступі електронних копій видань, а також за умови розповсюдження за передплатою — повного бібліографічного опису та анотації до статей, оприлюднених у відповідних номерах видань, здійснюється відповідно до вимог Закону України «Про авторське право і суміжні права» та глави 75 ЦК України на підставі договору в електронній або письмовій формі, що укладається між видавцями та НБУВ, форма якого затверджується НБУВ за погодженням з Президією НАН України. Договір передбачає надання НБУВ дозволу на використання наукових періодичних видань, бібліографічного опису та анотації до статей способами: відтворення; інтерактивного надання доступу; переробка, адаптація формату текстів та зображень тощо відповідно до ст. 12, 48, 50 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та глави 75 ЦК України, а також умови застосування ліцензій відкритого доступу щодо наукових статей, оприлюднених у виданнях.

9.2. Застосування договорів в електронній формі для розміщення наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних у відкритому доступі

9.2.1. Для забезпечення діяльності інфраструктури відкритої науки при оприлюдненні наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних у відкритому доступі може застосовуватися електронна форми ліцензійних договорів, ліцензій відкритого доступу (публічні ліцензії), інших правочинів щодо розпоряджання майновими правами на об'єкт авторського права (глава 75 ЦК України, ст. 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права»), договорів приєднання (ст. 634 ЦК України).

Порядок застосування окремих видів договорів у відповідних складових інфраструктури відкритої науки визначений у їхніх регламентах (положеннях). Форму договорів затверджує (погоджує) НАН України відповідно до цього Положення.

9.2.2. Правовими підставами укладання договорів в електронній формі у випадку оприлюднення наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних у відкритому доступі є:

— частина перша ст. 205 ЦК України, де визначено, що правочин може вчинятися усно або в письмовій (електронній) формі. Сторони мають право обирати форму правочину, якщо інше не встановлено законом;

— частина перша ст. 207 ЦК України, відповідно до якої правочин вважається таким, що вчинений у письмовій формі, якщо його зміст зафіксований в одному або кількох документах (у тому числі електронних), у листах, телеграмах, якими обмінялися сторони, або надсилалися ними до інформаційно-телекомунікаційної системи, що використовується сторонами;

— частина друга ст. 639 ЦК України, згідно з якою у разі, якщо сторони домовилися укласти договір за допомогою інформаційно-комунікаційних систем, він вважається укладеним у письмовій формі;

— частина друга статті 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права», відповідно до якої правочини щодо розпоряджання майновими правами на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав вчиняються у письмовій (електронній) формі, крім договору про використання твору в періодичних виданнях (газетах, журналах, електронних засобах масової інформації тощо), які можуть укладатися в усній формі.

9.2.3. Електронний договір повинен містити всі істотні умови для відповідного виду договору, оскільки відповідно до [частини першої статті 638 ЦК України](#) договір вважається укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору.

9.2.4. Укладення договорів в електронній формі для розміщення наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних у відкритому доступі здійснюється з урахуванням положень ст. ст. 634, 641, 642 Цивільного кодексу України.

10. Моніторинг реалізації відкритої науки в НАН України

10.1. Моніторинг реалізації заходів відкритої науки в НАН України здійснюється секціями та відділеннями НАН України, науковими установами НАН України відповідно до індикаторів, визначених НАН України, та завдань, визначених Національним планом щодо відкритої науки, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.10.2022 № 892-р та постановою Президії НАН України від 02.11.2022 № 327 «Щодо участі НАН України в реалізації європейських принципів відкритої науки».

10.2. Інформація стосовно реалізації відкритої науки в НАН України відображається у річних звітах наукових установ про діяльність у звітному році.

10.3. Робоча групи з питань відкритої науки організовує моніторинг створення та діяльності в НАН України інфраструктури відкритої науки та подає до Президії НАН України до 31 січня року, наступного за звітним роком, інформацію щодо стану виконаних робіт та пропозиції з розвитку інфраструктури відкритої науки.

10.4. Оцінювання наукової та науково-технічної діяльності наукових установ НАН України у сфері відкритої науки здійснюється у випадках та порядку, встановлених законодавчими актами та актами НАН України.

ПРЕЗИДІЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ

РОЗПОРЯДЖЕННЯ № 352

м. Київ

“ 13 ” 06 2024 р.

Про внесення змін до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України щодо застосування ліцензій відкритого доступу

З метою реалізації Положення про журнал відкритого доступу Національної академії наук України, затвердженого постановою Президії НАН України від 20.03.2024 № 127, а також застосування у діяльності наукових періодичних видань НАН України та наукових установ НАН України ліцензій відкритого доступу:

1. Внести до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.2008 № 15 (зі змінами, внесеними розпорядженнями НАН України від 30.10.2008 № 622; від 01.03.2013 № 142, від 15.06.2015 № 430, від 17.05.2016 № 293, від 30.01.2020 № 69, від 05.07.2023 № 343) зміни, що додаються.

2. Керівникам наукових установ НАН України, що є видавцями наукових періодичних видань, заснованих НАН України та/або науковими установами НАН України, взяти до уваги, що з авторами наукових публікацій необхідно укладати:

— ліцензійний договір на використання твору, примірна форма якого затверджена постановою Президії НАН України від 23.06.2021 № 227, якщо у періодичних наукових виданнях не застосовуються ліцензії відкритого доступу;

— електронний ліцензійний договір приєднання на використання твору або ліцензійний договір на використання твору на умовах відкритого доступу, примірна форма яких наведена в додатках до цього розпорядження, якщо у періодичних наукових виданнях застосовують ліцензії відкритого доступу.

4. Контроль за виконанням цього розпорядження покласти на Науково-організаційний відділ Президії НАН України і Науково-видавничу раду НАН України.

Президент

Національної академії наук України
академік НАН України

Анатолій ЗАГОРОДНІЙ

В.о.головного вченого секретаря
Національної академії наук України
академік НАН України

Вячеслав БОГДАНОВ

Зміни,

що вносяться до Положення про використання об'єктів
права інтелектуальної власності в НАН України

1. Пункт 1 доповнити такими визначеннями:

Вебресурс видання — ідентифікована у мережі Інтернет сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для мережевого оприлюднення і закріплених за одним доменом; може містити інформацію в текстовій, графічній і мультимедійній формі та має унікальну електронну адресу.

Відкритий доступ — надання онлайн-доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних користувачам із можливістю їх використання згідно з умовами ліцензій відкритого доступу.

Договір приєднання — договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору (ст. 634 ЦК України).

Дослідницькі дані — в цілях цього Положення — інформація на матеріальних носіях або в електронному вигляді (текстові записи, таблиці, графіки тощо), необхідна для підтвердження висновків і результатів досліджень у наукових публікаціях.

Інформація з обмеженим доступом — конфіденційна інформація, таємна та службова інформація (ст. 21 Закону України «Про інформацію», ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), що включає державну таємницю, комерційну таємницю, ноу-хау тощо.

Інтерактивне надання доступу — поширення твору, дослідницьких даних у мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах таким чином, щоб користувачі мали змогу отримати доступ до зазначених об'єктів з місця та у час, обрані ними індивідуально (з урахуванням ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 8 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право).

Ліцензія — в значенні цього Положення — односторонній правочин — дозвіл на використання певного об'єкта цивільних прав (інформація, твір тощо).

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності — вид правочину щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності — дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (зокрема, наукової публікації), що надається іншій особі (ліцензіату) в певній обмеженій сфері.

Публічна ліцензія на використання твору — ліцензія на використання твору, що надається суб'єктом авторського права на визначених ним умовах. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватись визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано (ст. 444 ЦК України, ст. 51 Закону України

«Про авторське право і суміжні права»). У цілях цього Положення така ліцензія може мати також назву Ліцензія відкритого доступу на використання твору.

Ліцензія відкритого доступу на використання дослідницьких даних — односторонній правочин — дозвіл на використання дослідницьких даних. Односторонній правочин може створювати обов'язки для особи, яка його вчинила, та для інших осіб у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами (ст. 202 ЦК України).

Ліцензії Creative Commons — ліцензії відкритого доступу, розроблені міжнародною некомерційною організацією Creative Commons, що застосовуються у міжнародній практиці для надання доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, метаданих.²

Наукова публікація — в цілях цього Положення — твір (стаття, тези, доповіді, матеріали наукових заходів) наукового характеру, затверджений до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або закладу вищої освіти, що пройшов процедуру наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання, містить результати наукової, науково-технічної діяльності.

Похідний твір — результат творчої переробки іншого твору без завдання шкоди його охороні чи його творчий переклад на іншу мову (ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Рукопис твору — в цілях цього Положення — рукопис наукового характеру у письмовій, електронній (цифровій) формі, який у вигляді наукової публікації передбачено подати для оприлюднення у науковому виданні, інформаційному ресурсі відкритого доступу, що не пройшов процедури наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання і не оприлюднений.

2. Пункт 6 доповнити підпунктом 6.5 такого змісту:

«6.5. Відкритий доступ до наукових публікацій та охорона прав інтелектуальної власності

6.5.1. Загальні положення

6.5.1.1. Особливості відкритого доступу до наукових публікацій та дослідницьких даних, метаданих в наукових установах НАН України, використання на умовах відкритого доступу об'єктів права інтелектуальної власності та інформації з обмеженим доступом, визначення видів ліцензій відкритого доступу, що застосовуються на умовах відкритого доступу до наукових публікацій, дослідницьких даних, метаданих, здійснюється відповідно до законодавства, Положення про відкриту науку в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12.06.2024 №350, (далі – Положення про ВН) та інших актів НАН України.

6.5.1.2. У додатках до цього Положення наведено:

— Примірні форми ліцензійного договору на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 1);

— Примірні форми електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 2);

— Правила щодо зазначення ліцензій Creative Commons та знака авторського права (додаток 3);

— Рекомендації з зазначення ліцензій Creative Commons у ліцензійному договорі на використання твору на умовах відкритого доступу та електронному ліцензійному договорі приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 4);

² About CC Licenses. Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/about/ccllicenses/>

— Рекомендації з використання користувачами копій наукових публікацій, які опубліковано або до яких забезпечено інтерактивне надання доступу на умовах ліцензій Creative Commons (додаток 5);

— Рекомендації щодо порядку укладання електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (додаток 6).

6.5.1.3. Електронний ліцензійний договір приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу укладається з урахуванням положень глави 75 ЦК України, ст. 205, 207, 634, 639, 641, 642 ЦК України, ст. 48 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та інших законодавчих актів.

6.5.2. Особливості застосування ліцензій відкритого доступу

6.5.2.1. Надання відкритого доступу до наукових публікацій здійснюється за ліцензіями Creative Commons (далі CC), вид і порядок використання яких визначено Положенням про ВН та цим Положенням.

6.5.2.2. Тексти ліцензій CC українською та англійською мовами розміщено на сайті Creative Commons: <https://creativecommons.org/about/cclicenses/>

6.5.2.3. Відповідно до ст.ст. 1107, 1108 ЦК України щодо ліцензій на використання об'єктів права інтелектуальної власності та ст. 444 ЦК України щодо публічної ліцензії на використання твору особа, яка використовує твір на основі ліцензії, зобов'язана дотримуватись визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано.

Згідно з наведеним вище положенням законодавства особи, які використовують наукові публікації (оприлюднені у періодичних наукових виданнях НАН України та установ НАН України), відносно яких забезпечено інтерактивне надання доступу на умовах ліцензій Creative Commons (далі — користувачі), зобов'язані здійснювати використання зазначених об'єктів відповідно до вимог відповідних ліцензій Creative Commons.

6.5.2.4. У науковій публікації вказується вид ліцензії відкритого доступу відповідно до Правил щодо зазначення ліцензій CC та знака авторського права для наукових публікацій згідно з Додатком 3 до цього Положення.»

3. Пункт 6 доповнити підпунктом 6.6 такого змісту:

«6.6. Застосування знака авторського права

6.6.1. Відповідно до ст. 9 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі — Закон) для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація авторського права чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей. Суб'єкт авторського права для повідомлення про свої майнові права може використовувати знак охорони авторського права, що складається з латинської літери "C", обведеної колом — ©, поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав на твір, рік першого опублікування твору.

Знак авторського права не повідомляє про немайнові права автора твору. Відповідно до ст. 15 Бернської конвенції про охорону літературних і художніх творів, ст. 9 Закону за відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, ім'я якої як автора зазначено у оригіналі або копії твору (презумпція авторства).

6.6.2. Застосування знака авторського права для службової наукової монографії

Згідно зі ст. 14 Закону, майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено цим Законом, трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем.

У службовій науковій монографії після знака авторського права треба зазначити назву наукової установи НАН України — роботодавця. Якщо авторами наукової монографії є також особи, які працюють в інших організаціях та з якими установою НАН України не було укладено трудового договору, рекомендовано укласти з вказаними особами ліцензійний договір на використання твору у монографії, де також зазначити, що після знака авторського права у монографії вказується установа НАН України.

6.6.3. Застосування знаку авторського права для статей у наукових періодичних виданнях НАН України та установ НАН України

Авторами статей у наукових періодичних виданнях НАН України та наукових установ НАН України можуть бути особи, які працюють в різних організаціях, рукопис статті яких є службовим твором з належністю майнових прав на твір їх роботодавцю. Також статтю може бути створено за власною ініціативою автора з набуттям майнових прав інтелектуальної власності на статтю автором.

Відповідно до примірнього ліцензійного договору на використання твору або примірнього електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу, затвердженого Президією НАН України, автор надає дозвіл на виготовлення та опублікування примірника твору та зазначає, що ним не надано та не буде надано дозвіл на виготовлення та опублікування примірника Твору іншому видавцю; іншим особам не передані майнові права на Твір та не надано іншим особам ліцензії на використання Твору. Таким чином, автор надає установі НАН України — видавцю виключну ліцензію на виготовлення та опублікування твору.

Договорами визначено, які відомості треба вказати після знаку авторського права у опублікованій статті.

З урахуванням викладеного рекомендується в опублікованому творі після знаку авторського права зазначити установу НАН України як видавця твору.

6.6.4. Застосування знаку авторського права стосовно періодичного видання як складеного твору

Відповідно до ст. 18 Закону України «Про авторське право і суміжні права», упоряднику енциклопедій, енциклопедичних словників, періодичних та інших збірників, газет, журналів, інших періодичних видань як складених творів належать майнові права на використання таких видань у цілому. Упорядник має право за будь-якого використання таких видань зазначити в них своє ім'я (найменування) або вимагати такого зазначення. Упорядник є автором складеного твору.

У випадку, коли упорядник працює за трудовим договором в установі НАН України і здійснення діяльності з упорядкування складених творів є його функціональним обов'язком, складений твір є службовим твором та згідно зі ст. 14 Закону майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі.

З урахуванням наведеного рекомендується у складеному творі після знаку авторського права зазначити назву наукової установи НАН України — роботодавця.

**Примірний ліцензійний договір
на використання твору на умовах відкритого доступу № _**

М.

«.....»..... р.

..... (ПІБ автора, співавторів), що є автором(ами) твору
..... (назва твору) (далі — Твір), що
надалі іменується(ються) Ліцензіар (Ліцензіари), з одного боку, та в особі
..... (посада, ПІБ), що діє на підставі Статуту, що
надалі іменується Ліцензіат, маючи на меті опублікувати Твір у (назва
наукового видання) (далі — Видання), що видається (зазначити назву видавця —
установи НАН України), беручи до уваги, що цей договір є ліцензійним договором, який
укладається згідно зі статтями 48, 50, 51 Закону України «Про авторське право і суміжні
права» та ст. 444, 1107—1110 Цивільного кодексу України уклали цей Договір про таке:

1. Предмет договору

1.1. Ліцензіар(и) надає(ють) Ліцензіату дозвіл на виготовлення та опублікування
примірника Твору в електронній (цифровій) та/чи іншій формі у (назва
Видання), що видається (зазначити назву видавця — установи НАН України),
відповідно до правил публікації в (назва Видання), визначених
Ліцензіатом.

Ліцензіар(и) засвідчує(ють), що ним(и) не надано та не буде надано дозвіл на
виготовлення та опублікування примірника Твору іншому видавцю; іншим особам не
передані майнові права на Твір та не надано іншим особам ліцензії на використання Твору.

1.2. Ліцензіат здійснює редакційно-видавниче опрацювання рукопису Твору та
доведення до загального відома опублікованого Твору через розміщення примірника
опублікованого Твору в електронній (цифровій) формі на вебресурсі Видання та
забезпечення інтерактивного надання доступу до Твору в мережі Інтернет або інших
інтерактивних мережах.

1.3. Використання рукопису Твору під час редакційно-видавничого опрацювання Твору,
опублікування Твору, а також використання опублікованого примірника Твору
Ліцензіаром(ами) та користувачами здійснюється на умовах ліцензії відкритого доступу
Creative Commons (далі — Ліцензія СС), вид якої визначений Положенням про відкриту
науку в НАН України, затвердженим розпорядженням Президії НАН України від 12.06.2024
№350, а саме:³

.....
1.4. Способи використання Твору визначені Ліцензією СС, зазначеною у п. 1.3 цього
Договору.

1.5. Територією використання Твору є територія всіх країн світу.

1.6. Термін надання Ліцензії СС є терміном чинності майнових прав інтелектуальної
власності на Твір.

1.7. Ліцензіат має право укладати субліцензійні видавничі договори щодо виготовлення
та опублікування примірника Твору з іншими особами, якщо зазначене потрібне для
опублікування Твору у Виданні або для опублікування Твору в інших країнах.

³ Навести вид ліцензії СС згідно з рекомендаціями, викладеними у Додатку 4 до Положення про використання
об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженому розпорядженням НАН України від
16.01.2008 (зі змінами).

2. Застереження

2.1. Ліцензіар(и) заявляє(ють), що:

а) рукопис Твору:

— є оригінальним, він (вони) є автором (співавторами) Твору;

— прочитано та схвалено всіма зазначеними у Договорі авторами. Лише дописувачі, якими зроблено значний внесок у рукопис, вказані як автори. Порядок зазначення авторів, вказаний у рукописі, був схвалений всіма авторами;

— не був раніше опублікований;

— не був поданий для розгляду у будь-який інший науковий журнал (видання), а також не буде поданий для розгляду в інший науковий журнал (видання) під час розгляду Твору у Виданні; Твір не є доведеним до загального відома до дати подання рукопису Твору до Видання;

— не містить інформації з обмеженим доступом — конфіденційної, таємної та службової інформації, зокрема, державної таємниці, комерційної таємниці, ноу-хау;

— не містить голосливних або незаконних тверджень;

б) під час створення Твору Ліцензіаром не порушені права інтелектуальної власності інших осіб. Якщо у Творі наведені твори (їх уривки), створені іншими особами, Ліцензіар здійснив використання таких творів з дотриманням законодавства та дотриманням правил цитування;

в) якщо Твір є службовим твором, Ліцензіару надано його роботодавцем право укласти з видавцем ліцензійний договір на використання Твору з метою опублікування;

г) якщо роботодавцем Ліцензіара встановлено порядок розгляду службових творів перед їх оприлюдненням, Ліцензіаром погоджено у встановленому роботодавцем порядку можливість оприлюднення Твору;

д) конфлікт інтересів відсутній. Якщо конфлікт інтересів має місце, Ліцензіар зобов'язаний повідомити редакційній колегії Видання про будь-який приватний інтерес, який міг би вплинути на представлені результати або їх інтерпретацію.

3. Інші умови

3.1. Погоджений Ліцензіатом і Ліцензіаром(ами) примірник Твору, прийнятий до друку, є невід'ємним додатком до цього Договору.

3.2. Зміни Твору під час редакційно-видавничого опрацювання рукопису Твору здійснюються Ліцензіатом за погодженням з Ліцензіаром(ами).

3.3. У випадку, якщо твір передбачено оприлюднити разом з посиланням на дослідницькі дані, потрібні для підтвердження наведених у творі результатів досліджень, у Договорі зазначається гіперпосилання (цифровий ідентифікатор об'єкта (Digital Object Identifier) — далі doi) на такі дані в інформаційному ресурсі відкритого доступу, а саме:

назва дослідницьких даних

гіперпосилання на місце знаходження дослідницьких даних

3.4. У разі наведення посилань на опублікований Твір Ліцензіар (Ліцензіари) наводять гіперпосилання на електронний примірник опублікованого Твору шляхом зазначення doi.

3.5. Якщо вид ліцензії, вказаний у п. 1.3 цього Договору, не передбачає надання права розповсюджувати похідні твори, редакційною політикою Видання можуть бути передбачені правила розповсюдження перекладу Твору іншими мовами, ніж мова, якою опубліковано Твір, а також Ліцензіат має право надати публічну ліцензію на розповсюдження перекладу Твору або укладати субліцензійні договори щодо розповсюдження перекладу Твору.

3.6. Якщо вид ліцензії, вказаний у п. 1.3 цього Договору, передбачає використання Твору з некомерційною метою, у разі отримання Ліцензіатом запитів від осіб щодо

використання Твору з комерційною метою Ліцензіат має право укласти з зазначеними особами субліцензійні договори щодо використання Твору з комерційною метою.

3.7. Цей договір має безоплатний характер, за винятком випадків, коли у разі опублікування Твору у виданнях, що видаються в іноземних країнах, чи іншого використання Творів договорами між Ліцензіатом з видавцями, іншими особами передбачена виплата винагороди за використання Твору, умови та порядок виплати такої винагороди Ліцензіару визначаються додатковою угодою до цього Договору.

3.8. У примірнику опублікованого Твору після знака авторського права зазначається Ліцензіат — видавець Твору, або видавець Твору, якому установою НАН України на підставі субліцензійного видавничого договору надано право опублікування твору та право зазначити видавця у знаку авторського права.

3.9. Ліцензіар(и) відповідно до Закону України «Про захист персональних даних» дає(ють) згоду Ліцензіату на обробку ним та надання третім особам своїх персональних даних з метою укладення і виконання цього Договору та реалізації Ліцензіатом своїх обов'язків, встановлених чинним законодавством. Перелік персональних даних Ліцензіара, до яких надається відкритий доступ та які входять до метаданих, умови використання персональних даних визначені політикою Видання щодо використання персональних даних, розміщеною на вебресурсі Видання.

Ліцензіар(и) підтверджує(ють), що повідомлений (без додаткового письмового повідомлення) про права, встановлені Законом України «Про захист персональних даних», зміст їх зрозумілий.

3.10. Сторони визначають, що у випадку створення Твору співавторами (ПІБ співавтора) є єдиною контактною особою під час видавничо-редакційного опрацювання Твору і несуть відповідальність за взаємодію з іншими співавторами щодо опрацювання Твору під час підготовки до опублікування.

4. Відповідальність сторін

4.1. Сторони зобов'язуються належним чином виконувати умови цього Договору.

4.2. Ліцензіар (співавтори) несе відповідальність за порушення авторського права, прав на інформацію, розголошення інформації з обмеженим доступом.

4.3. Всі суперечки, які можуть виникати між Сторонами, будуть розв'язуватися шляхом переговорів на основі чинного законодавства України та звичаїв ділового обігу. За неможливості урегулювання спірних питань у процесі переговорів спори вирішуються у судовому порядку.

5. Строк дії Договору та умови його припинення

5.1. Договір є чинним з дати його підписання та укладається на строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на Твір.

У випадку, якщо Договір укладено, проте за результатами рецензування Твір не було прийнято до опублікування, договір вважається розірваним з дати направлення Ліцензіатом на адресу електронної пошти Ліцензіара повідомлення про неприйняття Твору до опублікування.

4. Реквізити і підписи сторін

Ліцензіат	Ліцензіар
Адреса:	Адреса:
р/р	Паспорт серії №
Банк:	Виданий
МФО	Дата видачі
ЄДРПОУ	Ідентифікаційний номер
Ліцензіат	Ліцензіар

(м. п.)

(Заповнюється та підписується всіма співавторами Твору, або одним зі співавторів від імені всіх за письмовим дорученням)

**Примірний електронний ліцензійний договір
приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу**

1. Загальні положення

1.1. Цей документ являє собою пропозицію (оферту) (зазначити назву наукової установи) (надалі — Ліцензіат), що діє на підставі Статуту та Положення про охорону прав інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.2008 № 15, із змінами (далі — Положення), автору твору (далі — Ліцензіар) щодо укладення електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу (далі — Договір) в(зазначити назву наукового періодичного видання) (далі — Видання), що видається(зазначити назву видавця — установи НАН України).

Якщо твір створено у співавторстві, цей договір укладається одним із співавторів від імені співавторів за їх письмовим дорученням, копія якого подається Ліцензіату разом із укладанням цього Договору.

Цей електронний ліцензійний договір на використання твору на умовах відкритого доступу укладається згідно зі статтями 48, 50, 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права» (далі – Закон) та ст. 444, 1107 - 1110 Цивільного кодексу України та є ліцензійним договором відповідно до частини другої ст. 50 Закону.

Відповідно до статей 634, 639, 641, 642 Цивільного кодексу України, в разі, якщо особою, якій адресовано пропозицію укласти договір, здійснено акцепт цієї оферти, договір вважається укладеним на умовах, визначених в оферті.

1.2. Сторони погоджуються, що цей Договір є договором приєднання в розумінні ст. 634 Цивільного кодексу України і укладається в електронній формі за допомогою інформаційно-комунікаційних систем шляхом приєднання Ліцензіара до всіх його умов в цілому.

1.3. Сторони погоджуються, що:

— цей Договір укладається:

шляхом пропозиції Ліцензіата його укласти (оферти), що розміщена на вебресурсі Видання, з якою Ліцензіар ознайомлений під час реєстрації кабінету автора (авторського облікового запису) на вебресурсі Видання,

та її прийняття (акцепту) Ліцензіаром;

— відповідь Ліцензіара щодо прийняття (акцепту) пропозиції укласти Договір надається шляхом:

реєстрації Ліцензіаром кабінету автора Видання з зазначенням відомостей, що ідентифікують Ліцензіара, та

проставляння позначки «Так» перед словами «Проставляючи позначку перед словом "Так", Ліцензіар приймає (акцептує) пропозицію (оферту) Ліцензіата щодо укладання Електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу у (зазначити назву наукового періодичного видання), що видається (зазначити назву видавця — установи НАН України).

2. Терміни

2.1. Терміни в цьому Договорі вжито у такому значенні:

Вебресурс видання — ідентифікована у мережі Інтернет сукупність інтегрованих засобів технічного і програмно-апаратного характеру, а також інформації, призначеної для мережевого оприлюднення і закріплених за одним доменом; може містити інформацію в текстовій, графічній і мультимедійній формі та має унікальну електронну адресу.

Відкритий доступ — надання онлайн-доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних користувачам із можливістю їх використання згідно з умовами ліцензій відкритого доступу.

Договір приєднання — договір, умови якого встановлені однією зі сторін у формулярах або інших стандартних формах, який може бути укладений лише шляхом приєднання другої сторони до запропонованого договору в цілому. Друга сторона не може запропонувати свої умови договору (ст. 634 ЦК України).

Дослідницькі дані — в цілях цього Договору — інформація на матеріальних носіях або в електронному вигляді (текстові записи, таблиці, графіки тощо), необхідна для підтвердження висновків і результатів досліджень у наукових публікаціях.

Інформація з обмеженим доступом — конфіденційна інформація, таємна та службова інформація (ст. 21 Закону України «Про інформацію», ст. 6 Закону України «Про доступ до публічної інформації»), що включає державну таємницю, комерційну таємницю, ноу-хау тощо.

Інтерактивне надання доступу — поширення твору, дослідницьких даних у мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах таким чином, щоб користувачі мали змогу отримати доступ до зазначених об'єктів з місця та у час, обрані ними індивідуально (з урахуванням ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 8 Договору Всесвітньої організації інтелектуальної власності про авторське право).

Ліцензія — в цілях цього Договору — односторонній правочин — дозвіл на використання певного об'єкта цивільних прав (інформація, твір тощо).

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності — вид правочину щодо розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності — дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності (зокрема, наукової публікації), що надається іншій особі (ліцензіату) в певній обмеженій сфері.

Публічна ліцензія на використання твору — ліцензія на використання твору, що надається суб'єктом авторського права на визначених ним умовах. Особа, яка використовує твір на основі публічної ліцензії, зобов'язана дотримуватись визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано (ст. 444 ЦК України, ст. 51 Закону України «Про авторське право і суміжні права»). У цілях цього Договору така ліцензія може мати також назву Ліцензія відкритого доступу на використання твору.

Ліцензія відкритого доступу на використання дослідницьких даних — односторонній правочин — дозвіл на використання дослідницьких даних. Односторонній правочин може створювати обов'язки для особи, яка його вчинила, та для інших осіб у випадках, встановлених законом, або за домовленістю з цими особами (ст. 202 ЦК України).

Ліцензії Creative Commons — ліцензії відкритого доступу, розроблені міжнародною некомерційною організацією Creative Commons, що застосовуються у міжнародній практиці для надання доступу до наукових публікацій, препринтів, дослідницьких даних, метаданих.⁴

Наукова публікація — в цілях цього Договору — твір (стаття, тези, доповіді, матеріали наукових заходів) наукового характеру, затверджений до друку вченою (науковою, науково-технічною, технічною) радою наукової установи або закладу вищої освіти, що пройшов процедуру наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання, містить результати наукової, науково-технічної діяльності.

Похідний твір — результат творчої переробки іншого твору без завдання шкоди його охороні чи його творчий переклад на іншу мову (ст. 17 Закону України «Про авторське право і суміжні права»).

Рукопис твору — в цілях цього Договору — рукопис наукового характеру у письмовій, електронній (цифровій) формі, який у вигляді наукової публікації передбачено подати для оприлюднення у науковому виданні, інформаційному ресурсі відкритого доступу, що не пройшов процедури наукового рецензування та редакційно-видавничого опрацювання і не оприлюднений.

3. Предмет договору

3.1. Ліцензіар надає Ліцензіату дозвіл на виготовлення та опублікування примірника Твору в електронній (цифровій) чи іншій формі у (назва Видання), що видається (зазначити назву видавця — установи НАН України), відповідно до правил публікації в (назва Видання), визначених Ліцензіатом.

Копію рукопису Твору в електронному (цифровому) вигляді Ліцензіар надає Ліцензіату разом з укладанням цього Договору.

Ліцензіар засвідчує, що ним не надано та не буде надано дозвіл на виготовлення та опублікування примірника Твору іншому видавцю; іншим особам не передані майнові права на Твір та іншим особам не надано ліцензії на використання Твору.

3.2. Ліцензіат здійснює редакційно-видавниче опрацювання рукопису Твору та доведення до загального відома публіки опублікованого Твору шляхом розміщення примірника опублікованого Твору в електронній (цифровій) формі на вебресурсі Видання та забезпечення інтерактивного надання доступу до Твору в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах.

3.3. Використання рукопису Твору під час редакційно-видавничого опрацювання Твору, опублікування Твору, а також використання опублікованого примірника Твору Ліцензіаром(ами) та користувачами здійснюється на умовах ліцензії відкритого доступу Creative Commons (далі — Ліцензія СС), вид якої визначений вид якої визначений Положенням про відкриту науку в НАН України, затвердженим розпорядженням Президії НАН України від 12.06.2024 №350, а саме (навести вид ліцензії СС згідно з рекомендаціями, викладеними у Додатку 4 до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядження Президії НАН України від 16.01.2008 № 15 (зі змінами)):

.....

3.4. Способи використання Твору визначаються Ліцензією СС, зазначеною у п. 3.3 цього Договору.

3.5. Територією використання Твору є територія всіх країн світу.

⁴ About CC Licenses. Creative Commons. URL: <https://creativecommons.org/about/ccllicenses/>

3.6. Термін надання Ліцензії СС є терміном чинності майнових прав інтелектуальної власності на Твір.

3.7. Ліцензіат має право укладати субліцензійні видавничі договори щодо виготовлення та опублікування примірника Твору з іншими особами, якщо зазначене потрібне для опублікування Твору у Виданні, або для опублікування Твору в інших країнах.

4. Застереження

4.1. Ліцензіар заявляє, що:

а) рукопис Твору:

— є оригінальним, він (вони) є автором (співавторами) Твору;

— прочитано та схвалено всіма зазначеними у Договорі авторами. Лише дописувачі, якими зроблено значний внесок у рукопис, вказані як автори. Порядок зазначення авторів, вказаний у рукописі, був схвалений всіма авторами;

— не був раніше опублікований;

— не був поданий для розгляду у будь-який інший науковий журнал (видання), а також не буде подано для розгляду в інший науковий журнал (видання) під час розгляду Твору у Виданні; Твір не є доведеним до загального відома публіки до дати подання рукопису Твору до Видання;

— не містить інформації з обмеженим доступом — конфіденційної, таємної та службової інформації, зокрема державної таємниці, комерційної таємниці, ноу-хау;

— не містить голосливих або незаконних тверджень;

б) під час створення Твору Ліцензіар не порушив права інтелектуальної власності інших осіб. Якщо у Творі наведені твори (їх уривки), створені іншими особами, Ліцензіар здійснив використання таких творів із дотриманням законодавства і правил цитування;

в) якщо Твір є службовим твором, Ліцензіару надано його роботодавцем право укласти з видавцем ліцензійний договір на використання Твору з метою опублікування;

г) якщо роботодавцем Ліцензіара встановлено порядок розгляду службових творів перед їх оприлюдненням, Ліцензіаром погоджено у встановленому роботодавцем порядку можливість оприлюднення Твору;

д) конфлікт інтересів відсутній. Якщо конфлікт інтересів має місце, Ліцензіар зобов'язаний повідомити редакційній колегії Видання про будь-який приватний інтерес, який міг би вплинути на представлені результати або їх інтерпретацію.

5. Інші умови

5.1. Погоджений Ліцензіатом і Ліцензіаром примірник Твору, прийнятого до друку, є невід'ємним додатком до цього Договору.

5.2. Зміни Твору під час редакційно-видавничого опрацювання рукопису Твору здійснюються Ліцензіатом за погодженням з Ліцензіаром.

5.3. У випадку, якщо твір передбачено оприлюднити разом із посиланням на дослідницькі дані, потрібні для підтвердження наведених у творі результатів досліджень, Ліцензіар під час реєстрації кабінету автора Видання зазначає гіперпосилання (цифровий ідентифікатор об'єкта (Digital Object Identifier) — далі doi) на такі дані в інформаційному ресурсі відкритого доступу.

5.4. У випадку наведення посилань на опублікований Твір Ліцензіар (співавтори Твору) наводить гіперпосилання на електронний примірник опублікованого Твору шляхом зазначення його doi, який надано Ліцензіатом для опублікування Твору.

5.5. Якщо вид ліцензії, вказаний у п. 3.3 цього Договору, не передбачає надання права розповсюджувати похідні твори, редакційна політика Видання може містити правила розповсюдження перекладу Твору іншими мовами, ніж мова, якою опубліковано Твір, а також Ліцензіат має право надати публічну ліцензію на розповсюдження перекладу Твору або укласти субліцензійні договори щодо розповсюдження перекладу Твору.

5.6. Якщо вид ліцензії, вказаний у п. 3.3 цього Договору, передбачає використання Твору з некомерційною метою, у разі отримання Ліцензіатом запитів від осіб щодо використання Твору з комерційною метою Ліцензіат має право укласти з зазначеними особами субліцензійні договори щодо використання Твору з комерційною метою.

5.7. Цей договір має безоплатний характер за винятком випадку, коли для опублікування Твору у виданнях, що видаються в інших країнах, чи іншому використанні Творів договорами між Ліцензіатом з видавцями, іншими особами передбачається виплата винагороди за використання Твору. Умови та порядок виплати такої винагороди Ліцензіару визначаються додатковою угодою до цього Договору.

5.8. У примірнику опублікованого Твору у знаку авторського права зазначається Ліцензіат — видавець Твору та/або видавець Твору, якому установа НАН України на підставі субліцензійного видавничого договору надала право опублікування твору та право зазначати видавця після знака авторського права.

5.9. Ліцензіар і Ліцензіат визначають, що відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» використання у Творі творів (їх уривків) інших осіб є можливим у випадках:

— вільного використання творів з метою цитування та інших випадках, визначених статтями 22—28 Закону України «Про авторське право і суміжні права»;

— використання творів, до яких надано доступ за ліцензією відкритого доступу, відповідно до умов цієї ліцензії;

— отримання дозволу на використання творів на підставі ліцензійного договору, інших правочинів.

5.10. Якщо Ліцензіатом отримано заяву про припинення порушення авторського права у творі, дії Ліцензіата визначаються відповідно до ст. 56 «Порядок припинення порушень авторського права і суміжних прав з використанням мережі Інтернет» Закону України «Про авторське право і суміжні права».

5.11. Якщо Ліцензіатом отримано заяву щодо наведення у Творі інформації з обмеженим доступом, дії Ліцензіата визначаються чинним законодавством.

5.12. Сторони визначають, що у випадку створення Твору співавторами Ліцензіар є єдиною контактною особою для видавничо-редакційного опрацювання Твору і несе відповідальність за взаємодію з іншими співавторами щодо опрацювання Твору під час підготовки до опублікування.

6. Захист персональних даних

6.1. Порядок обробки та захисту отриманих у процесі виконання умов цього Договору персональних даних і заходи щодо забезпечення безпеки персональних даних визначені політикою Видання щодо використання персональних даних, розміщеною для ознайомлення на вебресурсі Видання.

6.2. Перелік персональних даних Ліцензіара, до яких надається відкритий доступ та які входять до метаданих, визначений політикою Видання щодо використання персональних даних. Ліцензіар вказує їх під час реєстрації кабінету автора на вебресурсі Видання.

6.3. Ліцензіар засвідчує, що він у належній формі та в повному обсязі ознайомлений з умовами використання персональних даних, визначених політикою Видання (про мету збору персональних даних, склад і зміст цих персональних даних, осіб, яким можуть бути передані персональні дані тощо), а також ознайомлений із своїми правами, визначеними Законом України «Про захист персональних даних».

6.4. Ліцензіар, проставляючи відмітку «Так» щодо прийняття (акцепту) пропозиції укласти цей Договір під час реєстрації кабінету автора Видання:

— засвідчує, що він ознайомлений з умовами використання персональних даних, визначених політикою Видання;

— надає добровільну згоду на обробку своїх персональних даних у зв'язку з укладанням та виконанням цього Договору;

— надає дозвіл на поширення своїх персональних даних, визначених політикою Видання, на умовах відкритого доступу.

7. Відповідальність сторін

7.1. Сторони зобов'язуються належним чином виконувати умови цього Договору.

7.2. Ліцензіар (співавтори) несе відповідальність за порушення авторського права, прав на інформацію, розголошення інформації з обмеженим доступом.

8. Порядок вирішення суперечок

8.1. Всі суперечки, які можуть виникати між Сторонами, будуть розв'язуватися шляхом переговорів на основі чинного законодавства України та звичаїв ділового обігу.

8.2. За неможливості урегулювання спірних питань у процесі переговорів спори вирішуються у судовому порядку відповідно до чинного законодавства України.

9. Строк дії Договору та умови його припинення

9.1. Договір є чинним з дати його укладання та укладається на строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на Твір.

У випадку, якщо Договір укладено, проте за результатами рецензування Твір не було прийнято до опублікування — договір вважається розірваним з дати направлення Ліцензіатом на адресу електронної пошти Ліцензіара повідомлення про неприйняття Твору до опублікування.

9.2. Дія цього Договору може бути достроково припинена:

9.2.1. За взаємною згодою Сторін;

9.2.2. За рішенням суду;

9.2.3. Ліцензіатом у разі порушення Ліцензіаром умов цього Договору;

9.2.4. З ініціативи однієї зі Сторін з обов'язковим попередженням іншої Сторони у письмовій формі не пізніше, як за 15 (п'ятнадцять) календарних днів до дати розірвання Договору;

9.2.5. З ініціативи Ліцензіара у випадку, якщо він не погоджується зі змінами умов Договору, що вносяться Ліцензіатом в порядку, **визначеному розділом 10 цього Договору**. Ліцензіар протягом 5 (п'яти) робочих днів з дня оприлюднення Ліцензіатом інформації про зміни умов Договору на вебресурсі Видання має направити Ліцензіату повідомлення про припинення Договору. Дія Договору в такому випадку вважається припиненою з дня набрання чинності відповідних змін до Договору.

9.2.6. Ліцензіатом у разі неприйняття Твору до опублікування за результатами рецензування Твору.

10. Внесення змін до Договору

10.1. Ліцензіат вправі в односторонньому порядку вносити зміни в цей Договір, зокрема шляхом викладення в новій редакції Договору, які набувають чинності з дня розміщення їх на вебресурсі Видання.

Правила щодо зазначення ліцензій Creative Commons та знака авторського права

1. Статті, тези, доповіді, матеріали наукових заходів

1.1. Ці правила стосуються наукових публікацій (стаття, тези, доповіді, матеріали наукових заходів), що створюються в наукових установах НАН України та публікуються у відкритому доступі у наукових періодичних виданнях НАН України та установ НАН України, інших виданнях установ НАН України, з авторами яких укладається ліцензійний договір на використання твору або електронний ліцензійний договір приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу, примірна форма якого затверджується Президією НАН України.

1.2. Зазначення виду ліцензії CC наводиться під текстом першої сторінки наукової публікації у такому вигляді:

1.2.1. **Варіант ліцензії CC BY-NC-ND 4.0**

Для статей українською мовою

© Видавець Інститут НАН України,
202_

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

Для статей англійською мовою

© Publisher Institute of the National
Academy of Sciences of Ukraine, 202_

This is an Open Access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.en>

© Видавець(назва видавництва НАН
України), 202_

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

© Publisher (назва видавництва НАН
України), 202_

This is an Open Access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.en>

1.2.2. **Варіант ліцензії CC BY-ND 4.0**

Для статей українською мовою

© Видавець Інститут НАН України,
202_

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-ND 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

Для статей англійською мовою

© Publisher Institute of the National
Academy of Sciences of Ukraine, 202_

This is an Open Access article under the CC BY-ND 4.0 license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.en>

© Видавець(назва видавництва НАН
України), 202_

Це стаття відкритого доступу за ліцензією CC BY-ND 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

© Publisher (назва видавництва НАН
України), 202_

This is an Open Access article under the CC BY-ND 4.0 license

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.en>

1.2.3. У випадку, зазначеному у п. 7.5.4 Положення про відкриту науку в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12.06.2024 №350, застосовується вид ліцензії відповідно до зазначеного пункту Положення.

1.2.4. У випадку видання монографій і складених творів (енциклопедій, енциклопедичних словників, періодичних та інших збірників, газет, журналів та інших періодичних видань) зазначення інформації після знака авторського права у примірнику монографії та складеного твору здійснюється відповідно до п. 6.6 Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України.

**Рекомендації
з зазначення ліцензій Creative Commons у ліцензійному
договорі на використання твору на умовах відкритого доступу та електронному
ліцензійному договорі приєднання на використання твору на умовах відкритого
доступу**

Відповідно до п. 7.5 Положення про відкриту науку в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 12.06.2024 № 350, рекомендується наводити вид ліцензій відкритого доступу у:

п. 1.3 ліцензійного договору на використання твору на умовах відкритого доступу, та
п. 3.3 електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу,

примірна форма яких наведена у додатках 1, 2 до Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням НАН України від 16.01.2008 № 15 (зі змінами):

у такому вигляді:

Варіант 1. Ліцензія CC BY-NC-ND 4.0

«ліцензія “Із Зазначенням Авторства — Некомерційна — Без Похідних 4.0 Міжнародна” (CC BY-NC-ND 4.0, Attribution — Non Commercial — No Derivatives 4.0 International), що дозволяє відтворювати та розповсюджувати твір, його частини виключно з некомерційною метою із зобов'язанням зазначати автора твору та без права розповсюдження похідних творів».

Текст ліцензії розміщено на сайті Creative Commons:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

Варіант 2. Ліцензія CC BY-ND 4.0

«ліцензія “Із Зазначенням Авторства — Без Похідних 4.0 Міжнародна” (CC BY-ND 4.0, Attribution — No Derivatives 4.0 International), що дозволяє відтворювати та розповсюджувати твір, його частини з некомерційною та комерційною метою із зобов'язанням зазначати автора твору та без права розповсюдження похідних творів».

Текст ліцензії розміщено на сайті Creative Commons:

<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.uk>

Варіант 3. Ліцензії CC, які використовують установи НАН України, зазначені у п. 7.5.4 Положення про відкриту науку в НАН України

Рекомендовано зазначити повну та скорочену назву ліцензії CC, основні способи використання твору згідно з ліцензією та навести гіперпосилання на текст ліцензії CC українською мовою на сайті Creative Commons.

**Рекомендації
з використання користувачами наукових публікацій,
які опубліковано або до яких забезпечено інтерактивне надання доступу
за ліцензіями Creative Commons**

1. Дотримання вимог ліцензій відкритого доступу

1.1. Відповідно до ст. 444, 1107, 1108 ЦК України, п. 6.5 Положення про використання об'єктів права інтелектуальної власності в НАН України, затвердженого розпорядженням Президії НАН України від 16.01.2008 № 15 (зі змінами), — особа, яка використовує твір на основі ліцензії, зобов'язана дотримуватись визначених суб'єктом авторського права умов, на яких її було видано.

1.2. Користувачі, що використовують наукові публікації (стаття, тези, доповіді, матеріали наукових заходів), опубліковані у періодичних наукових виданнях НАН України та установ НАН України, та інших виданнях установ НАН України, або до яких установами НАН України забезпечено інтерактивне надання доступу, зобов'язані дотримуватись вимог ліцензій Creative Commons (далі — СС), зазначених у цих творах.

2.1. Наукові публікації

До наукових публікацій, опублікованих у періодичних наукових виданнях НАН України та установ НАН України, інших виданнях установ НАН України (далі — твори), забезпечено інтерактивне надання доступу із застосуванням таких ліцензій, вид яких визначає видавець — установа НАН України:

а) ліцензія “Із Зазначенням Авторства — Некомерційна — Без Похідних 4.0 Міжнародна” (CC BY-NC-ND 4.0, Attribution — Non Commercial — No Derivatives 4.0 International).

Користувачі:

— мають право відтворювати та розповсюджувати твір, його частини з некомерційною метою; мають право створювати похідні твори для власного використання;

— зобов'язані зазначати автора твору;

— не мають права розповсюджувати похідні твори, здійснювати надання до них інтерактивного доступу, зокрема у мережі Інтернет;

— зобов'язані використовувати твір згідно з іншими вимогами, встановленими ліцензією CC BY-NC-ND 4.0;

б) ліцензія “Із Зазначенням Авторства — Без Похідних 4.0 Міжнародна” (CC BY-ND 4.0, Attribution-NoDerivatives 4.0 International).

Користувачі:

— мають право відтворювати та розповсюджувати твір, його частини з некомерційною та комерційною метою; мають право створювати похідні твори для власного використання;

— зобов'язані зазначати автора твору;

— не мають права розповсюджувати похідні твори, здійснювати надання до них інтерактивного доступу, зокрема у мережі Інтернет;

— зобов'язані використовувати твір згідно з іншими вимогами, встановленими ліцензією CC BY-ND 4.0;

в) установи, наукові журнали, інші періодичні видання, які включені до баз даних Web of Science Core Collection та/або Scopus, які на момент набрання чинності новою редакцією Законом України «Про авторське право і суміжні права» (01.01.2023) використовували певний вид ліцензії CC щодо наукових публікацій періодичного видання: використовують зазначений вид ліцензії або вид ліцензії, визначений для наукових публікацій п. 7.5 Положення про відкриту науку в НАН України, затвердженого розпорядженням НАН України від 12.06.2024 № 350 (далі – Положення про ВН).

3. Джерела ліцензій відкритого доступу Creative Commons

3.1. Повний текст та основні положення зазначених ліцензій CC українською та англійською мовами наведено на вебсайті Creative Commons.

Наукові статті, тези доповідей, матеріали наукових заходів

Ліцензія CC “Із Зазначенням Авторства — Некомерційна — Без Похідних 4.0 Міжнародна” (CC BY-NC-ND 4.0, Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International):

повний текст: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

основні положення: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.uk>

Ліцензія CC “Із Зазначенням Авторства — Без Похідних 4.0 Міжнародна” (CC BY-ND 4.0, Attribution-NoDerivatives 4.0 International):

повний текст: <https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/legalcode.uk>

основні положення: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.uk>

4. Посилання користувачів на наукові публікації, які оприлюднено або до яких забезпечено інтерактивне надання доступу за ліцензіями Creative Commons

4.1. Загальні положення

4.1.1. У випадку використання наукових публікацій (далі — твори), які оприлюднено або до яких забезпечено інтерактивне надання доступу за ліцензіями Creative Commons, користувачі зобов'язані здійснювати посилання на ці твори згідно з вимогами таких ліцензій.⁵

Недотримання вимог щодо посилання, зокрема зазначення автора (правовласника) твору, призводить до порушення авторського права з цивільно-правовою, адміністративно-правовою, кримінально-правовою відповідальністю за порушення прав інтелектуальної власності.

4.1.2. Користувач повинен враховувати правила використання ліцензій CC: ліцензії CC припиняють дію автоматично, якщо користувач не виконує всі їхні умови. Якщо твір оприлюднено за ліцензією CC, користувач повинен виправити неправильне оформлення посилання або інше порушення умов ліцензії протягом 30 днів після його виявлення, якщо він намагатиметься відновити свої права.

⁵ Детальніше див. на сайті CC [Recommended practices for attribution - Creative Commons](https://wiki.creativecommons.org/wiki/Recommended_practices_for_attribution_-_Creative_Commons). URL: https://wiki.creativecommons.org/wiki/Recommended_practices_for_attribution ; [Considerations for licensors and licensees - Creative Commons](https://wiki.creativecommons.org/wiki/Considerations_for_licensors_and_licensees_-_Creative_Commons). URL: https://wiki.creativecommons.org/wiki/Considerations_for_licensors_and_licensees#Considerations_for_licensees

4.1.3. У випадку використання твору, який було оприлюднено за ліцензією СС, користувач у посиланні на твір відповідно до вимог ліцензії СС зобов'язаний зазначити інформацію, якщо вона наведена у творі (даних), стосовно:

- а) автора(ів) та/або будь-яких інших осіб, які визначені у творі (даних) як такі, що мають бути зазначені;
- б) особи, якій належить авторське право;
- в) зазначення виду ліцензії СС;
- г) гіперпосилання на оригінальний текст.

4.1.4. Відповідно до умов ліцензій СС BY-NC-ND 4.0, СС BY-ND 4.0, зазначених у п. 7.5.2 Положення про ВН, поширення похідних творів не є можливим стосовно наукових публікацій.

4.1.5. Умови ліцензій СС передбачають, що вимоги щодо посилань згідно з п. 4.1.3 цих Рекомендацій можуть бути виконані, зокрема, через надання URI (Uniform Resource Identifier)⁶ або гіперпосилання на ресурс, який містить необхідну інформацію.

4.2. Форма посилань на твори

4.2.1. Форму посилань на твори розрізняють для таких випадків:

(1) Посилання на твір, що містить ліцензію СС, у цитуванні та у списку літератури (переліку посилань) наукової статті.

У цьому випадку застосовують вимоги до оформлення бібліографічного опису джерела відповідно до Національного стандарту України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» або одним зі стилів, прийнятих у міжнародній (національній практиці) — MLA (Modern Language Association) style, Chicago / Turabian style, Harvard style, Springer MathPhys Style тощо.⁷

Наукові статті

У такому посиланні для наукових статей, як правило, зазначають автора(ів) твору, назву статті, назву журналу, рік видання, номер журналу, сторінки, doi або, якщо doi відсутнє — гіперпосилання на місце знаходження статті.

Тобто, якщо статтю опубліковано за ліцензією СС, вважається, що достатньо у посиланні на статтю вказати doi (гіперпосилання на місце знаходження статті). Інша інформація щодо використання статті за ліцензією СС зазначена безпосередньо у цитованому джерелі.

Приклад:

Brataas, A., van Wees, B., Klein, O., de Loubens, G., & Viret, M. (2020). Spin insulatronics. *Physics Reports*, 885, 1-27. <https://doi.org/10.1016/j.physrep.2020.08.006>

(2) Посилання на твір, що містить ліцензію СС, у разі:

⁶ URI є акронімом для Uniform Resource Identifier (Уніфікований Ідентифікатор Ресурсу). URL – це абревіатура від Uniform Resource Locator. URI є надмножиною URN та URL. Інформацію щодо Uniform Resource Identifier дивись: Uniform Resource Identifier. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Uniform_Resource_Identifier

⁷ Перелік стилів оформлення бібліографічного опису списку джерел дисертацій, рекомендований МОН України, наведено у п. 11 Вимог до оформлення дисертацій та Додатку 3 до Вимог, затверджених наказом МОН України від 12.01.2017 № 40.

- розповсюдження примірника твору третіми особами необмеженому колу осіб електронною поштою, використання примірника твору як навчальних матеріалів;
- надання інтерактивного доступу⁸ до примірника твору третіми особами тощо.

Варіант 1.

Практика посилань на твори з ліцензією CC свідчить, що оформлення посилань (якщо інше не вимагають автор твору, видавець або репозиторій) може бути здійснено відповідно до наведеного у п. 4.2.1 (1) цих Рекомендацій з додаванням відомостей про тип ліцензії CC.

Наукові статті

Для видання українською мовою потрібно навести бібліографічний опис статті (тез, даних) відповідно до Варіанту 1 п. 4.2.1 цих Рекомендацій і додати:

Опублікована за ліцензією (назва ліцензії, наприклад CC BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.en>)),

що містить гіперпосилання на текст відповідної ліцензії).

Для видання англійською мовою потрібно навести бібліографічний опис статті (тез, даних) відповідно до Варіанту 1 п. 4.2.1 цих Рекомендацій і додати:

Published under the license (наприклад, CC BY-NC-ND 4.0

(<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.en>))

Приклад:

Brataas, A., van Wees, B., Klein, O., de Loubens, G., & Viret, M. (2020). Spin insulatronics. *Physics Reports*, 885, 1-27. <https://doi.org/10.1016/j.physrep.2020.08.006>. Published under the CC BY-NC-ND 4.0 license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/deed.en>)

Варіант 2. Наведення посилання на твір (дані) з застосуванням гіперпосилань щодо елементів посилання.

Вказаний варіант є модифікацією Варіанту 1. Він може бути застосований, якщо цього вимагає автор твору, видавець, репозиторій, архів, інший інформаційний ресурс, де зберігаються твори.

Також цей підхід рекомендований у практиці діяльності деяких університетів у США, ЄС, у рекомендаціях Creative Commons щодо посилань на окремі об'єкти (фотографії, розміщені у мережі Інтернет тощо).

Рекомендується, щоб посилання містило інформацію щодо:

1) **автора твору (даних)** (правовласник, інша особа, визначена в оригіналі твору (даних)). У цьому випадку ім'я автора (назва іншої особи) має містити гіперпосилання на персональну сторінку автора (наприклад, персональна сторінка на сайті установи, де працює автор, ORCID, ResearcherID тощо).

Якщо майнові права належать організації, а інформація про автора відсутня, рекомендується використовувати назву організації.

Якщо автор зазначає особу чи організацію, яку він хотів би згадати (наприклад, організація, яка здійснила фінансування досліджень, або та, де працює автор), слід також

⁸ Інтерактивне надання доступу — поширення твору, дослідницьких даних в мережі Інтернет або інших інтерактивних мережах таким чином, щоб користувачі мали змогу отримати доступ до зазначених об'єктів з місця та у час, обрані ними індивідуально (з урахуванням ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» та ст. 8 Договору про авторське право Всесвітньої організації інтелектуальної власності).

зробити посилання на таку організацію. Також, якщо можливо, навести гіперпосилання на сторінку організації.

2) **джерела твору (даних)**. Це може бути здійснено шляхом наведення назви твору (даних) разом з назвою журналу, роком опублікування, номером журналу та гіперпосиланням на оригінал твору (даних).

3) **назва ліцензії СС** з посиланням на текст ліцензії на сайті СС.

Приклад:

["Spin insulatronics. Physics Reports, 885, 1-27 \(2023\)"](#) by [Brataas, A., van Wees, B., Klein, O., de Loubens, G., & Viret, M.](#) is licensed under [CC BY-NC-ND 4.0](#)

Рекомендації
щодо порядку укладання електронного ліцензійного договору приєднання на
використання твору на умовах відкритого доступу

Крок 1. На початку процедури подання твору в електронній формі для опублікування в науковому періодичному виданні (далі — Видання) через кабінет автора Видання після натиснення кнопки «Подання статті» (Реєстрація тощо) з'являється сторінка такого вигляду, яка містить текст:

<p style="text-align: center;">Електронний ліцензійний договір приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу</p> <p>у (зазначити назву наукового періодичного видання), що видається(зазначити назву видавця — установи НАН України) (навести текст договору з можливістю його читати та прокручувати для читання у віконці)</p>
<p>(викласти текст)</p> <p>Використання твору у (зазначити назву наукового періодичного видання) здійснюється на підставі Електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу між (зазначити назву установи НАН України) (далі — Ліцензіат) та автором твору (далі — Ліцензіар), який укладається шляхом прийняття (акцепту) Ліцензіаром пропозиції Ліцензіата його укласти (оферти).</p> <p>☐ Так. Проставляючи позначку перед словом «Так», Ліцензіар приймає (акцептує) пропозицію (оферту) Ліцензіата щодо укладання Електронного ліцензійного договору приєднання на використання твору на умовах відкритого доступу в(зазначити назву наукового періодичного видання та назву видавця — установи НАН України).</p>

Крок 2. Тільки після проставлення позначки особа, яка подає твір для опублікування, може перейти до подальших дій із подання рукопису твору через кабінет автора наукового періодичного видання на його вебресурсі.